

Tálas Péter:¹ Az Európai Unió terrorfenyegetettségé 2000 és 2019 között, a számok tükrében

Vezetői összefoglaló

- Az Európai Unió 2000 és 2019 között összességében a világ mérsékelt terrorfenyegetett térségei közé tartozott.
- A világ régiói közül az Unió területén volt a legmagasabb a sikertelen merényletek aránya, s meglepően alacsony volt az áldozatokkal járó támadások száma és összes merénylethez viszonyított aránya is.
- A támadások jelentős részének nem volt célja emberi életek kioltása. A létesítmények elleni támadások mellett különösen szembeszökő ez a bombatámadások esetében, amelyeknek közel harmada – az elkövetés körülményei alapján – ún. szimbolikus terrortámadás volt, aminek fő célja a politikai elégedetlenség erőszakos, de jelképes kifejezése.
- Az áldozatok számának szempontjából döntően az ún. stratégiai jellegű terrortámadások szabták meg a EU terrorfenyegetettségének dinamizmusát, ezek pedig öt évre koncentráltak (2004, 2005, 2015, 2016, 2017), s csupán öt tagállamot érintettek (Franciaország, Spanyolország, Nagy-Britannia, Németország, Belgium).
- A stratégiai támadások hatékonyságát növelték az öngyilkos merényletek, amelyeket az EU-ban is elsősorban az iszlamista terroristák alkalmaztak, azonban ilyen merényleteket nem kizárólag ők követtek el.
- Miközben az iszlamista merényletek száma és aránya rendkívül alacsony volt az Európai Unióban, ezekhez kapcsolódott az áldozatok mintegy háromnegyede.
- Az Európai Unió bővülésének nem volt hatása az EU terrorfenyegetettségére, s az Unió kelet-közép-európai térsége a világ egyik legkevésbé terrorfenyegetett régiója volt 2000 és 2019 között.

Intézetünk legutóbb 2012-ben jelentette meg hosszabb időszakra (a 2004–2011 közötti nyolc évre) vonatkozó, statisztikai adatokra alapozott terrorfenyegetettség-elemzést. Akkor az amerikai kormány által alapított Nemzeti Terrorellenes Központ (NCTC) Worldwide Incident Tracking System (WITS) nevű online adatbázisa alapján mutattuk be a világ terrorfenyegetettségének alakulását, két részben.²

Ebben az évben úgy döntöttünk, hogy ismét készítünk egy statisztikai adatokon nyugvó viszonylag részletes terrorfenyegetettség-elemzést, amelynek összesített végeredményét a 2001. szeptember 11-ei terrortámadás 20. évfordulójára tervezzük megjelentetni. Mivel a WITS adatai 2012-ben bekerültek a Marylandi Egyetem *National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START) Global Terrorism Database (GTD)* adatbázisába, elemzésünk erre az online formában is elérhető adatbázisra támaszkodik. A GTD napjainkig csak 2019-ig tette nyilvánosan elérhetővé adatait,³ ezért vizsgálatunkat a 2000 és 2019 közötti időszak két évtizedére kell korlátoznunk. Bár a GTD nem tartja számon önálló földrajzi régióként az Európai Uniót, elsőként mi mégis közvetlen szélesebb környezetünk, az EU 2000 és 2019 közötti terrorfenyegetettségének jellemzőit mutatjuk be.

Tanulmányunkban a terrortámadások számára, időbeli dinamikájára, jellegére és leggyakoribb elkövetési módjaira (ezen belül az öngyilkos merényletekre), sikerességi és sikertelenségi mutatóira, a merényletek halálos és sebesült áldozatainak számára, illetve az elkövetők kilétére térünk ki az Európai Unió egészére, illetve a különböző szempontból leginkább fenyegetett EU-tagállamokra koncentrálván.⁴

¹ Tálas Péter (talas.peter@uni-nke.hu) az NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézetének vezetője.

² TÁLAS Péter: *A világ terrorfenyegetettségének alakulása 2004 és 2011 között (I. rész)*, SVKK Elemzések 2012/9, [online], 2012. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; CSIKI Tamás, HÁDA Béla, MARSÁI Viktor, TÁLAS Péter: *A világ terrorfenyegetettségének alakulása 2004 és 2011 között (II. rész)*, SVKK Elemzések 2012/10, [online], 2012. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]

³ *Global Terrorism Database*, [online], 2021. Forrás: start.umd.edu [2021. 01. 15.]

⁴ A szerző ezúton is köszönetét fejezi ki Etl Alexnek a tanulmány elkészítéséhez nyújtott segítségéért.

Bevezetés

A 2001. szeptember 11-ei terrortámadás, még inkább pedig a 2004. március 11-ei madridi merénylet óta Magyarországon is több száz tanulmány és írás született az Európát érintő terrorizmusról. Ezekhez néhány a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet munkatársai is hozzájárultak.⁵ Tanulmányainkban és elemzéseinkben tudatosan törekedtünk arra, hogy az írásaink iránt érdeklődőket a terrorizmusra vonatkozó statisztikai adatok figyelembevételére ösztönözzük az Európát és világot érintő terrorfenyegetettség megítélése és értelmezése kapcsán, jóllehet tisztában vagyunk azzal, hogy a statisztikai adatokat, táblázatokat és grafikonokat tartalmazó írások olvasása és megértése nem mindig és nem mindenki számára élvezetes és könnyű feladat. Mégis fontosnak tartjuk a számokhoz és adatokhoz való állandó visszatérést, mert úgy véljük, hogy hiteles és pontos képet csakis ezek figyelembevételével tudunk kialakítani a biztonságunkat érintő jelenségekről.

Különösen igaz ez a terrorizmusra, amely leginkább abból a szempontból különleges politikai erőszakforma, hogy az ilyen jellegű támadások egyik legfontosabb célja a félelemkeltés, vagyis a terroristák mindenekelőtt és rendkívül tudatosan az emberek biztonságérzetére kívánnak hatni.⁶ A jelenségnek a biztonság szubjektív percepciójára ható tárgyalásmódjától nem mentes sajnos a terrorizmussal foglalkozó politikai közbeszéd és a terrorizmus médiamegjelenítése sem. Ezért is tartjuk különösen fontosnak a statisztikai adatokra fókuszáló, adatközpontú szemléletet.

A GTD terrorizmus-definíciójáról és néhány kritériumáról

Mivel az elemzésünkben – ott, ahol szükséges – a szóba kerülő kategóriák és meghatározások részletesebb tartalmát és magyarázatát lábjegyzetben adjuk közre, itt és most csupán a GTD-nek a *terrortámadás* fogalmára, illetve néhány, elemzésünk szempontjából fontos kritériumának magyarázatára térünk ki.

A Global Terrorism Database terrortámadásnak a *nem állami szereplők illegális erővel és erőszakkal való fenyegetését vagy ezek tényleges használatát tekinti, valamilyen politikai, gazdasági, vallási vagy társadalmi cél elérése érdekében, félelem, kényszer vagy megfélemlítés útján*. Ahhoz, hogy egy ilyen cselekmény a GTD érdeklődési körébe kerüljön alapesetben három szempontnak kell megfelelnie:

- A cselekménynek szándékosnak, vagyis az elkövető részéről tudatos számításra alapulónak kell lennie.
- A cselekménynek valamilyen szintű erőszakot vagy az erőszakkal való közvetlen fenyegetést kell magában foglalnia, mind a vagyon elleni, mind az emberekkel szemben alkalmazott erőszak esetében.
- A cselekmény elkövetőjének ún. állami alatti (*sub-national*) szereplőnek kell lennie, vagyis a GTD nem foglalkozik az állami terrorizmus eseteivel.

Ahhoz, hogy egy az említett szempontoknak megfelelő cselekmény végül a GTD adatbázisába is bekerüljön, további három kritérium közül legalább kettőnek meg kell felelnie:

1. A cselekménynek politikai, gazdasági, vallási vagy társadalmi cél elérésére kell irányulnia. A gazdasági célnak azonban rendszerszintűnek kell lennie, rendszerszintű gazdasági változásokra kell

⁵ RÉPÁSI Krisztián: [Franciaország iszlamista terrorfenyegetettsége](#), *SVKK Elemzések* 2015/2, [online], 2015. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; SZABÓ I. László: [A terrorizmus és a terrorveszélyhelyzet különleges jogrendi helyzet lakossági percepciója](#), *SVKK Elemzések* 2016/11, [online], 2016. 07. 12. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; TÁLAS Péter: [A londoni merénylet azt is üzeni, hogy gyengülnek a dzsihadisták](#), *SVKK Elemzések* 2017/8, [online], 2017. 03. 27. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; RÁCZ András, BRESTYÁNSZKI Flóra: [A gépjárművel végrehajtott, ramming típusú terrortámadásokról és a védekezés lehetőségeiről](#), *SVKK Elemzések* 2017/15, [online], 2017. 07. 23. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; TÁLAS Péter, SZENTE-VARGA Mónika: [A 2017. augusztusi spanyolországi terrortámadásokról](#), *SVKK Elemzések* 2017/18, [online], 2017. 08. 21. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; RÉPÁSI Krisztián: [Merényletek az Egyesült Királyságban: kudarcosnak vagy eredményesnek tekinthető a szigetország terrorelhárítása?](#), *SVKK Elemzések* 2017/19, [online], 2017. 08. 23. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; MARSAI Viktor: [Scramble for the Horn of Africa – Al-Shabaab vs. Islamic State](#), *ISDS Analyses* 2018/2, [online], 2017. 01. 12. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; RÉPÁSI Krisztián: [Az ETA bukásához vezető út és az európai szeparatista terrorizmus hanyatlása](#), *SVKK Elemzések* 2018/6, [online], 2018. 01. 31. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; AMBRUS Andrea: [A tömeges migráció és az iszlamista terrorizmus közti kapcsolat az Európai Unióban](#), *SVKK Elemzések* 2018/11, [online], 2018. 04. 24. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]; TÁLAS Péter, RÁCZ András, AMBRUS Andrea: [Az új-zélandi muszlimellenes terrortámadás és tanulságai](#), *SVKK Elemzések* 2019/8, [online], 2018. 03. 25. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]

⁶ TÁLAS Péter: A nemzetközi terrorizmus trendjei. In: TÁLAS Péter, CSIKI VARGA Tamás, ETL Alex, BERZSENYI Dániel (szerk.): *A globalizált világ kihívásai*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2021, 279.

törekednie, vagyis a kizárólag nyereségvágyból elkövetett cselekmények nem felelnek meg ennek a kritériumnak.

2. A cselekménynek bizonyítékkal kell szolgálnia a közvetlen áldozatok körénél nagyobb közönség kényszerítésének, megfélemlítésének vagy egyéb üzenet feljűk való továbbításának szándékáról. E kritérium teljesülése független attól, hogy végrehajtók közül mindenki tudatában volt-e kényszerítés vagy megfélemlítés szándékával. A szándékosság kritériumának teljesüléséhez elég, ha bebizonyosodik, hogy a támadás mögött álló tervezők vagy döntéshozók kívánták kényszeríteni, megfélemlíteni az áldozatoknál szélesebb közönséget, vagy kívántak nyilvánosan üzenni nekik.
3. A cselekménynek kívül kell esnie a nemzetközi humanitárius jog által szabályozott törvényes hadviselés körülményein.⁷

Fontos jelezni, hogy a GTD az összehangolt terrortámadás-sorozatok minden egyes helyszínét önálló merényletként tarja számon. Így például a 2001 szeptember 11-ei merényletsorozat 4, a 2004. március 11-ei madridi vonatrobbanás 6, a 2005. július 7-ei londoni metró- és autóbusz-robbanás 4, a 2015. november 11-ei párizsi terrortámadás-sorozat pedig 8 merényletként szerepel az adatbázisban, jóllehet a közvélemény és média ezeket a támadásokat általában egy merényletként említi és kezeli. Ennek következménye, hogy az elemzésünkben többször is említésre kerülő 11 európai stratégiai jellegű merénylet 27 támadásként jelenik meg az adatbázisban.

Előzetesen fontos jelezni azt is, hogy a GTD adatbázisa tizenkét földrajzi térségre osztja a világot (*Észak-Amerika, Közép-Amerika és Karibi-térség, Dél-Amerika, Kelet-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Dél-Ázsia, Közép-Ázsia, Nyugat-Európa, Kelet-Európa, Közel-Kelet és Észak-Afrika, Szubszaharai Afrika, Ausztrália és Óceánia*) és az Európai Uniót nem kezeli önálló földrajzi térségként. Vagyis az EU terrorfenyegetettségére vonatkozó elemzésünket az adatbázis nyugat-európai és kelet-európai országaira vonatkozó adataiból állítottuk össze (ez utóbbihoz sorolja ugyanis a GTD az unió kelet-közép-európai tagállamait), lényegében mesterségesen létrehozva ezzel egy európai uniós földrajzi térségét. Ehhez kapcsolódva jelezzük azt is, hogy tanulmányunkban az Európai Unió bővülését figyelembe véve, a kelet-közép-európai új tagállamokra vonatkozó terrorfenyegetettségi adatokat csak belépésük időpontjától vettük tekintetbe.

Az Európai Unió terrorfenyegetettsége szempontjából ugyancsak fontosnak tarjuk, hogy a GTD a sikeresség szempontjából is megkülönbözteti a terrortámadásokat. Az Unió területén ugyanis 2000 és 2019 között világviszonylatban is magas volt a *sikertelen merényletek* aránya. Egy terrortámadás sikerét a támadás kézzelfogható hatása, s nem az elkövetők átfogóbb céljainak elérése alapján határozza meg a GTD. Egy épületben elkövetett bombamerényletet például akkor is sikernek tekint, ha a robbantással nem sikerül lerombolni az épületet vagy meghátrálásra kényszeríteni a kormányt. A sikeres támadás meghatározása a támadás típusától is erősen függ: más a siker mércéje a létesítményeket és az infrastruktúrát célzó támadásoknál, s más a túszejtésnél, emberrablásnál és az eltérítéseknél. A siker kulcskérdése a GTD szerint valójában az, hogy megvalósult-e a támadás tervezett típusa, s nem a támadás következménye. Ha egy merénylet több támadástípust is magába foglal, már akkor is sikeresnek tekinti a GTD, ha ezek közül bármelyik támadástípus tekintetében sikeres, kivéve a gyilkosságokat, amelyek csak akkor számítanak sikeres merényletnek, ha a célpont meghalt.⁸

Az előbbiekből következik az a sokak számára talán furcsának tűnő helyzet, hogy öt esetben a GTD által sikertelennek minősített merényletnek is voltak halálos, 20 esetben pedig sebesült áldozatai az Európai Unió területén. A legtöbb áldozatot az a 2009. május 1-ei hollandiai sikertelen merénylet követelte, amikor egy férfi a királyi család apeldorni fesztiváljára érkező civilek tömegébe hajtott autójával, melynek következtében 7 ember meghalt (köztük az elkövető is), 12 pedig megsebesült. Mivel az ún. ramming-támadás célpontja a királynőt és családját szállító busz volt, de az autó 15 méterre elakadt a busztól, a GTD a sikertelen merényletek közé sorolta a támadást.⁹ Ugyancsak a sikertelen merényletek kategóriájában került az a 2000. augusztus 7-ei bilbaói robbanás, amikor az ETA négy tagja vesztette életét egy felrobbant autóban, tekintettel arra: nem volt kideríthető, hogy autóbomba volt-e jármű vagy csupán

⁷ GTD Codebook: Inclusion Criteria and Variables, [online], 2019. október, 10. o. Forrás: start.umd.edu [2021. 04. 02.]

⁸ GTD Codebook, 26.

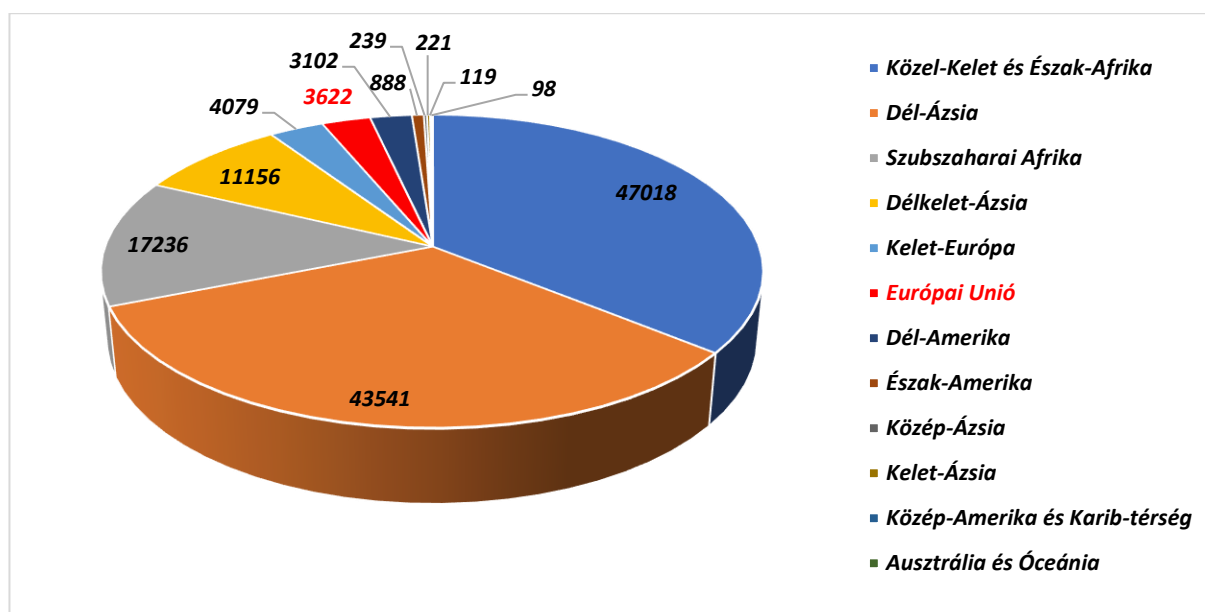
⁹ GERGELY Márton: *Öngyilkos merénylet lett a holland királynő elleni támadás*, [online], 2009. 05. 01. Forrás: nol.hu [2021. 05. 12.]

robbanóanyagot szállított egyik helyről a másikra.¹⁰ Hasonlóan furcsának tűnhet, hogy a GTD olyan támadásokat is sikeresnek tekint, ahol csupán az elkövető lett a támadás áldozata. Mivel a bombatámadások és robbantásos merényletek esetében a GTD a bomba felrobbanását tekinti a siker kritériumának, négy olyan robbantásos támadás is ebbe a kategóriába került (köztük két öngyilkos merénylet), amikor csak az elkövető halt meg a támadás során, s merénylet nem járt sebesült áldozatokkal sem.

Végül érdemes jelezni azt is, hogy a mivel a GTD nyílt forrásokból dolgozik, az adatbázis – szemben az Europol TE-SAT jelentéseivel – nem tartalmazza a megelőzött vagy megghiúsított merényleteket. Ebből a szempontból adataiból nehéz megalapozott következtetéseket levonni arra vonatkozóan, hogy például a merényletek dinamizmusában – növekedésében vagy csökkenésében – mekkora és milyen szerepe volt a terrorelhárítás, illetve a terrormegelőzés 2000 és 2019 közötti fejlődésének.

Az Európai Unió terrorfenyegetettsége nemzetközi összehasonlításban

Mivel a terrorizmus globális jelenség elemzésünket az Európai Unió terrorfenyegetettségének nemzetközi összehasonlításával kezdjük. Egyrészt mert így tudjuk meghatározni az uniós fenyegetettség globális helyiértékét, másrészt mert az Eurobarometer felmérései 2015 óta azt mutatják¹¹, hogy a magyar közvélemény – elsősorban a terrorizmusnak a médiában és a politikai közbeszédben való megjelenítése következtében – súlyosabbnak tekinti az Unió terrorfenyegetettségét, mint a terrorizmus által fenyegetett európai társadalmak.

1. ábra: A merényletek számának megoszlása a világban 2000–2019 között¹²

A 2000 és 2019 közötti húsz évben a GTD összegzése szerint 131.350 terrorista merényletet követtek el szerte a világban. Ezek több mint 90%-át négy földrajzi térségben hajtották végre: a két leginkább fenyegetett régió a Közel-Kelet és Észak-Afrika (47.018 merénylet, 35,8%), valamint Dél-Ázsia (43.541, 33,1%), majd ezeket a szubszaharai Afrika (17.236, 13,1%) és Délkelet-Ázsia (11.156, 8,5%) követte. A merényletek száma szempontjából Ausztrália és Óceánia (98), Közép-Amerika és a Karib-térség (119), Kelet-Ázsia (221) és Észak-Amerika (888, 0,7%) tartozott a legkevésbé fenyegetett területek közé, az utóbbi kivételével ugyanis valamennyi említett térségnek 0,2%-nál kisebb volt az elkövetett merényletekből való részesedése. A fennmaradó három térség – Kelet-Európa (4135, 3,1%),¹³ Nyugat-Európa (3597,

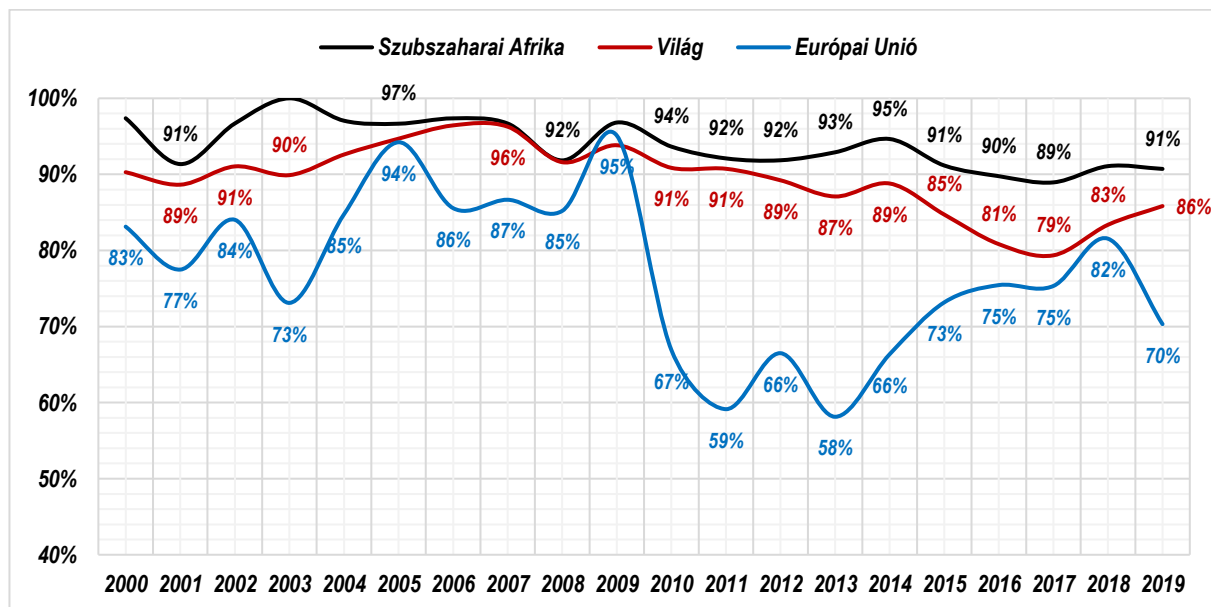
¹⁰ Owen BOWCOTT: [ETA hits back hours after deadly own goal](#), [online], 2009. 05. 01. Forrás: theguardian.com [2021. 05. 12.]

¹¹ Lásd: [Standard Eurobarometer](#), 83–93. évf., [online], 2015–2020. Forrás: gesis.org [2021. 05. 08.]

¹² A nem EU-tag nyugat-európai országokban 31 merényletet követtek el 2000 és 2019 között.

¹³ A GTD Kelet-Európához a kelet-közép-európai térség országait, Oroszországot, Ukrajnát, Belaruszt és Moldovát sorolja.

2,7%) és Dél-Amerika (3102, 2,4%) – szintén önálló csoportot képez a fenyegetettség listán, hiszen az itt elkövetett merényletek száma nagyjából 3 és 4 ezer, részesedésük pedig 2-3% közé esett. A három térség helyzete és a köztük fennálló fenyegetettségi sorrend abban az esetben sem változik, ha az Európai Uniót tekintjük önálló földrajzi egységnek (3622, 2,8%), az Unió ugyanis az elkövetett merényletek számát tekintve – hasonlóan Nyugat-Európához – a hatodik leginkább fenyegetett térsége marad a világnak a GTD listája alapján.¹⁴ (1. számú ábra)

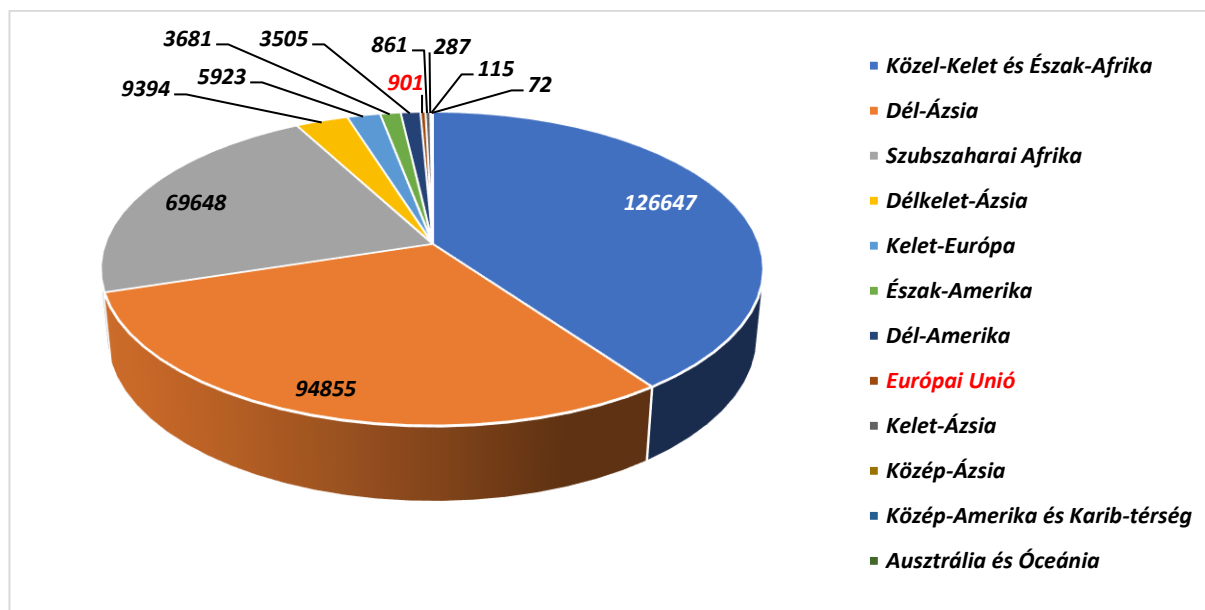
2. ábra: A merényletek sikerességi mutatói 2000–2019 között

A végrehajtott terrortámadások száma azonban önmagában még nem jelzi az egyes térségek tényleges fenyegetettségét, a merényleteknek ugyanis csupán egy része volt sikeres. Ezek aránya a világon elkövetett összes támadás tekintetében 86,9% volt, de még a sikeresség szempontjából „legkedvezőbb” mutatókkal rendelkező szubszaharai Afrikában is csupán 91,8%. Az említett térség mellett a sikeresség aránya Dél-Amerikában (89,8%), Délkelet-Ázsiában (87%), illetve a közel-keleti és észak-afrikai térségben (86,9%) haladta meg a világátlagot, az összes többi helyen viszont elmaradt attól. A legalacsonyabb az Európai Unióban volt ez a mutató, ahol a támadások mindössze 75,8%-át minősítette sikeresnek a GTD. Ez 2746 merényletet jelentett a vizsgált időszakban. Természetesen, miként az 2. ábránkon is látható, a sikerességi mutató az EU esetében is jelentősen ingadozott a vizsgált 20 év során: két évben is 95% körüli volt, viszont ugyancsak két évben 60% alá is került. (2. számú ábra) A sikerességi mutató 2009 utáni látványos csökkenése elsősorban a terrorista csoportokhoz nem kapcsolódó ún. ismeretlen (*unknown*) elkövetők számának – főleg nagy-britanniai és írországi, kisebb részben görögországi és spanyolországi – növekedésével magyarázható az EU-ban. Az e csoportba soroltak hajtották végre az Unióban elkövetett 3622 merénylet 52%-át (1886 merénylet), ugyanakkor hozzájuk kapcsolódik a 876 sikertelen merénylet csaknem 59%-a (515 merénylet). A sikertelen merényletek aránya különösen a leggyakoribb támadástípusnál, a robbantásos merényleteknél és bombatámadásoknál volt igen magas, a két évtizedre vetítve 36,8%. Bár a gyilkosságok esetében még ennél is magasabb volt a sikertelen merényletek aránya (51,7%), azonban alacsony számuk miatt (45) összességében nem ezek növelték meg lényegesen a sikertelen merényletek számát és arányát.

2000 és 2019 között a terrorista merényleteknek 315.982 halálos áldozata volt szerte a világban. A terrortámadások következtében meghaltak tekintetében a merényletszámoknál is nagyobb a távolság a leginkább és a kevésbé fenyegetett térségek mutatói között. A halottak esetében ugyanis a leginkább fenyegetett három térség – a Közel-Kelet és Észak-Afrika (126.647 halott, 40,1%), Dél-Ázsia (94.855,

¹⁴ Elemzésünkben Nyugat-Európa helyett az Európai Uniót szerepeltetjük földrajzi térségként a nemzetközi összehasonlításban, természetesen a nem EU-tag európai országok adatai nélkül. Hasonlóképpen Kelet-Európát is az EU-tagok nélkül szerepeltetjük.

30%), illetve a szubszaharai Afrika (69.648, 22%) – osztozott az összes halálos áldozat 92,1%-án. Őket követte a térségeknek az a csoportja – Délkelet-Ázsia (9394, 3%), Kelet-Európa (5923, 1,9%),¹⁵ Észak-Amerika (3681, 1,2%) és Dél-Amerika (3505, 1,1%) – ahol ezres nagyságrendű volt a halálos áldozatok száma, részesedési arányuk pedig 1-3% közé esett. Fontos azonban jelezni, hogy Észak-Amerika a 2985 halálos áldozatot (és további 19 terrorista halálát) követelő 2001. szeptember 11-ei terrortámadás, vagyis egyetlen támadássorozat miatt került ebbe a csoportba. Az Európai Unió (901 halott, 0,3%) a halálos áldozatok számának tekintetében azon kevésbé fenyegetett térségek közé tartozott – Kelet-Ázsiával (861, 0,3%), Közép-Ázsiával (287, 0,1%), illetve a két legkevésbé fenyegetett térséggel együtt (Közép-Amerika és Karib-térség, Ausztrália és Óceánia) –, melyek részesedése 1% alatti maradt, s ahol a halottak száma a vizsgált húsz évben nem lépte át az 1000 főt. A halálos áldozatok számát tekintve az EU „csak” a nyolcadik legfenyegetettebb térség lett a GTD listáján. (3. számú ábra)

3. ábra: A terrorizmus halálos áldozatainak megosztása a világban 2000–2019 között¹⁶

Fontosnak tartjuk azonban jelezni, hogy terrorista merényletek halálos áldozatainak 21,7%-át (68.650 főt) maguk a terroristák tették ki. Közülük csupán 15.751 halt meg a világban elkövetett 7119 öngyilkos merényletben,¹⁷ a többiek a merényletek során megtámadott katonai, rendőrségi és a belbiztonsági erővel folytatott harcban, esetleg azok fellépése miatt, vagy valamilyen más nem várt körülmény következtében veszítették életüket. A terrorista halottak 95,4%-a a világ három leginkább fenyegetett térségében, Dél-Ázsiában (28.427 fő), a Közel-Keleten és Észak-Afrikában (22.035), illetve a szubszaharai Afrikában (15.024) lett a saját maga által elkövetett terrortámadás vagy kísérlet áldozata. Ezekben a térségekben ugyanis a terrorista csoportok igen gyakran támadtak meg katonai, rendőri vagy belbiztonsági objektumokat, s folytattak nyílt fegyveres harcot azok védőivel. 2000 és 2019 közötti időszakban a szubszaharai Afrikában 20, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában 8, a dél-ázsiai térség országaiban pedig 7 olyan terrortámadást is találunk a GTD adatbázisában, amelyben 100-nál több terrorista halt meg.

A régiók közül ezernél több terrorista halt meg Kelet-Európában (1241)¹⁸ és Délkelet-Ázsiában (1203), míg Kelet-Ázsiában (251) és Dél-Amerikában (218) csupán százas nagyságrendű volt a terrorista halottak száma. Az Európai Unióban 73 terrorista vesztette életét 59 merényletben, közel felük a térségben elkövetett 30 öngyilkos merényletben. Hasonló nagyságrendű volt a terrorista halálos áldozatok száma Közép-

¹⁵ Közülük 3470-et az oroszországi, 2287-et az ukrain terrortámadásokhoz kapcsol a GTD. Vagyis Ukrajna esetében a kelet-ukrajnai háború sok áldozatát is ide sorolja.

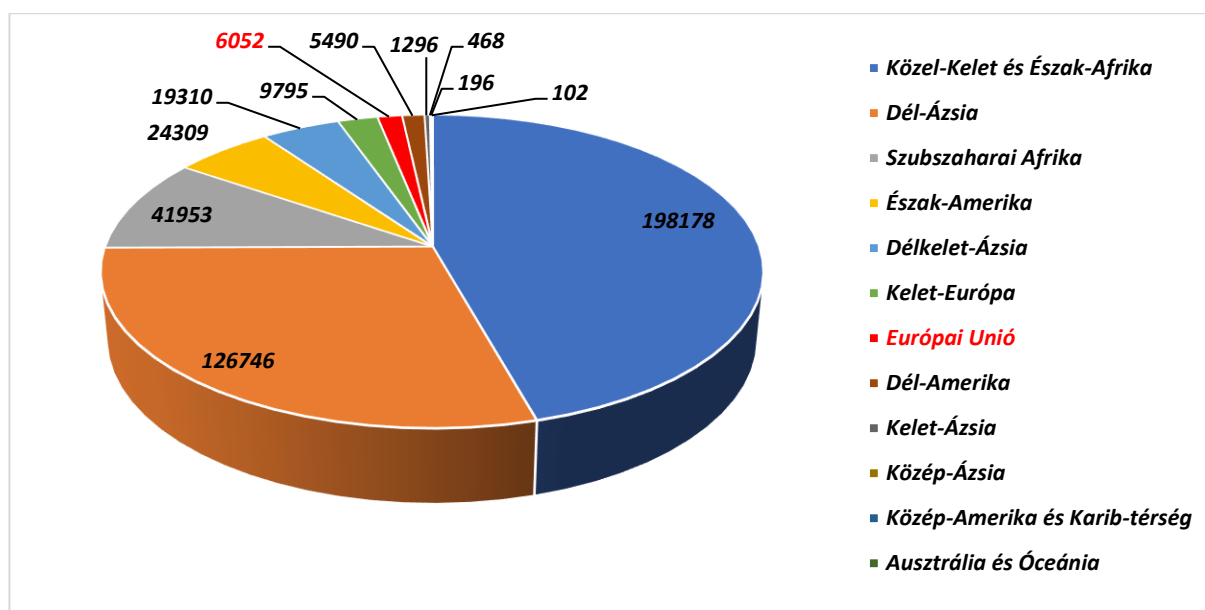
¹⁶ A nem EU-tag nyugat-európai országokban 93 halálos áldozatot követeltek a merényletek 2000 és 2019 között.

¹⁷ A GTD azokat az eseteket tekinti öngyilkos merényletnek, amikor bizonyíték van arra, hogy az elkövető nem szándékozott élve elmenekülni a támadás elől. [GTD Codebook](#), 27.

¹⁸ Közülük a GTD 821 terrorista halottat a 2014-15-ös kelet-ukrajnai konfliktushoz, 405-öt pedig Oroszországhoz köt.

Ázsiában (83) és Észak-Amerikában (77), míg a többi térségben 1 és 10 közötti volt a terrorista halottak száma. Arányuk a régió összes halálos áldozatának számához képest Dél-Ázsiában, Kelet-Ázsiában és Közép-Ázsiában 30% körüli, a szubszaharai Afrikában és Kelet-Európában a világtalaggal azonos mértékű, a Közel-Keleten és Észak-Afrikában, Ausztráliában és Óceániában, illetve Délkelet-Ázsiában 18-12% közötti, míg a többi térségben – köztük az Európai Unióban (8,1%) – 10% alatti volt. Azok többsége, akik nem öngyilkos merényletben haltak meg az Európai Unióban, rendőrökre vagy felfegyverzett katonákra támadtak, akik lelőtték őket.

A GTD adatai alapján összeállított fenyegetettségi listát a terrortámadások sebesült áldozatainak tekintetében is a közel-keleti és észak-afrikai (198.178 sebesült, 45,7%), illetve a dél-ázsiai (126.746, 29,2%) térségek vezetnek. A két leginkább fenyegetett régiót követi három tízezres nagyságrendű sebesült áldozattal rendelkező térség, a szubszaharai Afrika (41.953, 9,7%), Észak-Amerika (24.309, 5,6%), amely e kategóriában is a 9/11-es merényletsorozat miatt került ennyire kedvezőtlen helyre, illetve Délkelet-Ázsia (19.310, 2,3%). Az Európai Unió 6052 sebesült áldozatával és 1,4%-os részesedésével a világ 433.996 sebesült áldozataiból – a merényletek kategóriájához hasonlóan – a terrortámadások sebesült áldozatainak tekintetében is Kelet-Európa (9795, 2,3%) és Dél-Amerika (5490, 1,3%) közé került, ezúttal azonban a fenyegetettségi lista hetedik helyén. A sebesültek számának ezres nagyságrendje miatt e csoporthoz tartozik Kelet-Ázsia is (1296, 0,3%). A legkevesbé fenyegetett térségek a sebesültek tekintetében is Közép-Ázsia (468), Közép-Amerika és a Karib-térség (196), illetve Ausztrália és Óceánia (102) voltak. (4. számú ábra)

4. ábra: A terrorizmus sebesült áldozatainak megoszlása a világban 2000–2019 között¹⁹

Hasonlóan a halálos áldozatokhoz, a terrortámadások sebesültjeinek egy része is a terroristák köréből került ki. Ezek száma (16.208 fő) és az összes sebesülthöz viszonyított aránya azonban a halott terroristák számához és arányához képest világszinten (3,7%) és az összes térségben is jóval alacsonyabb volt: a térségek közül sehol nem haladta meg a 10%-ot. A legmagasabb arányú Dél-Ázsiában volt 9,2%, leginkább annak következtében, hogy e térségben sebesült meg a terrorista áldozatok több mint 72%-a (11.722 fő). Az Európai Unióban 37 terrorista sebesült meg terrortámadásokban 2000 és 2019 között, közülük 4 eredetileg öngyilkos merényletnek tervezett akciót élt túl.

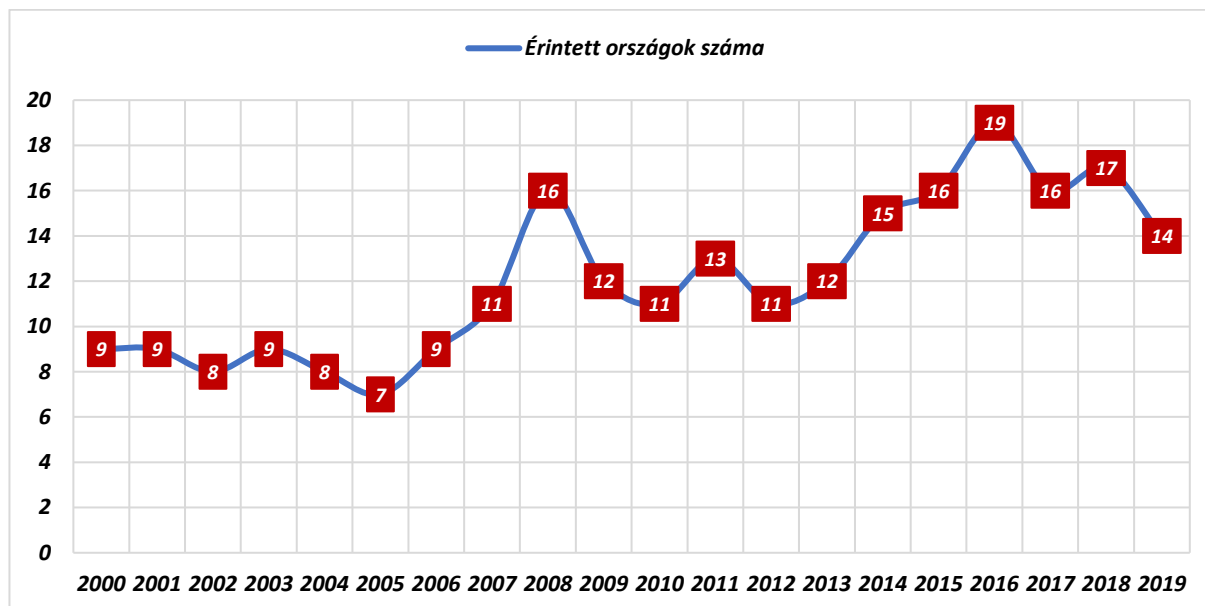
Miként az általunk bemutatott adatokból is látható, a 2000 és 2019 közötti húsz évben az Európai Unió nemzetközi összehasonlításban (elsősorban a sebesült áldozatok miatt) összességében a terrorizmus által mérsékelten fenyegetett térségekhez volt sorolható. Ezt annak ellenére állíthatjuk, hogy – miként azt a

¹⁹ A nem EU-tag nyugat-európai országokban 101-en sebesültek meg a merényletekben 2000 és 2019 között.

későbbiekben látni fogjuk – a terrorizmus fenyegetése időben eltérő mértékben és dinamikával érintette az Uniót, vagyis voltak a terrorizmus szempontjából kedvezőbb és kedvezőtlenebb évei is.

A merényletek számának alakulása az Európai Unióban

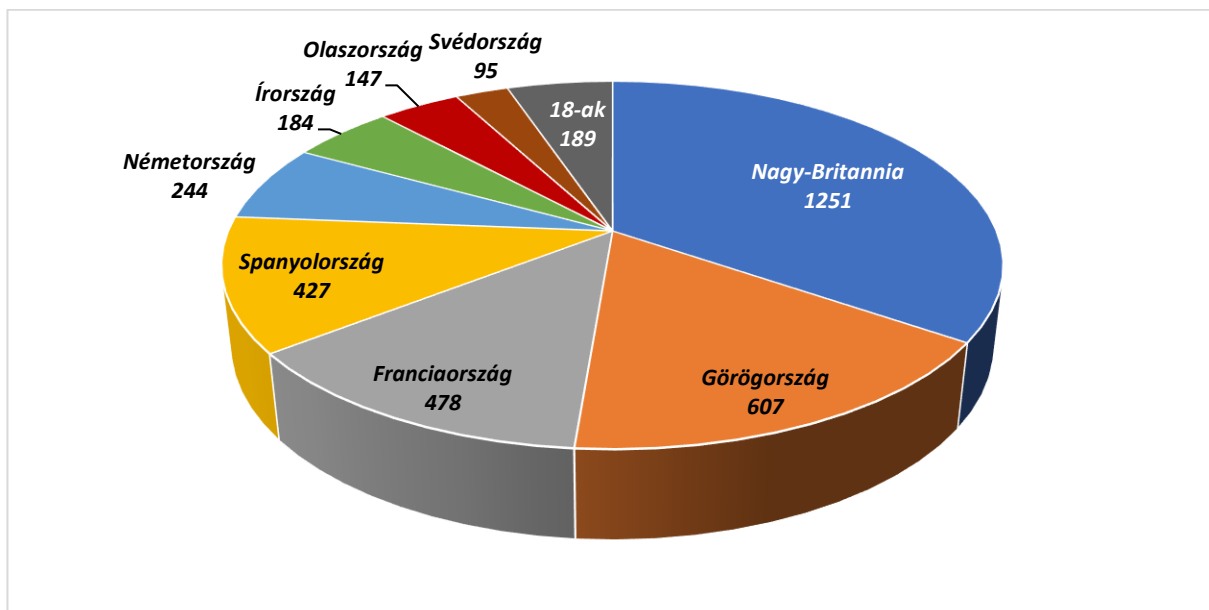
A 2000 és 2019 közötti két évtizedben az Európai Unió terrorista merényleteknek való kitettsége csak kismértékben romlott. Jóllehet néhány korábbi (Svédország, Finnország, Ausztria, Dánia), illetve új tagállamban (Csehország, Bulgária) végrehajtott támadás miatt a merényletek által érintett országok száma egyértelműen növekedett (5. számú ábra), de például az Unió 13 új taggal való bővülésének gyakorlatilag semmilyen szempontból nem volt lényeges hatása az EU terrorfenyegetettségére. Az új tagállamokban 2000 és 2019 között elkövetett 73 merénylet mindössze 2%-át tette ki az EU területén elkövetett 3622 merényletnak, az ezek következtében elhunyt 17 fő 1,9%-át a 901 halottnak, a 66 sebesült pedig 1,1%-át a 6052 sebesültnek. A kelet-közép-európai térség az Európai Unió terrorizmus szempontjából legkevésbé fenyegetett területe volt és maradt két évtized folyamán, az itt található országok többségének terrorfenyegetettségi mutatóinál csupán Portugáliának voltak kedvezőbbek (2 merénylet, halottak és sebesültek nélkül) az Unió régebbi tagállamai közül. Tény ugyanakkor, hogy a merényletektől érintett országok számának 2016-os csúcspontját (19) az idézte elő, hogy az új tagállamok közül hatban is merénylet következett el abban az esztendőben.

5. ábra: A merényletektől sújtott EU-tagállamok száma 2000–2019 között

Az Európai Unióban csupán két olyan ország található, ahol uniós tagállamként 2000 és 2019 között nem következett el terrorista merénylet: Luxemburg és a 2004-ben csatlakozó Szlovénia. A fennmaradó 26 tagállamot is rendkívül eltérő mértékben érintették a támadások. Az Unió területén elkövetett összes merénylet 95%-át (3433) ugyanis 8 tagállamban követték el, vagyis 18 további tagállamra mindössze a merényletek 5%-a (189) esett. Az utóbbiak között Hollandiában 34, Belgiumban 29, Finnországban 20, Ausztriában 19, Csehországban 19, Bulgáriában 14, Dániában pedig 12 merényletet követték el a 2000 és 2019 közötti időszakban, illetve európai uniós tagságuk óta, a fennmaradó 10 országban pedig egyenként kevesebb mint nyolcat. (6. számú ábra) Magyarországon 7 támadást tart nyilván a GTD adatbázisa az vizsgált időszakban.²⁰

²⁰ Két támadást 2008. áprilisából a BKV két telephelyén (lövöldözés, Molotov-koktél): [Budapest Transport Company depots under siege](#), [online], 2008. 04. 18. Forrás: portfolio.hu [2021. 05. 15.]; a 2009. februári tatárszentgyörgyi romagyilkosságot: CZINKÓCZI Sándor: [Tíz éve ölték meg a négyéves Csorba Robikát a romákra vadászó sorozatgyilkosok](#), [online], 2019. 02. 23. Forrás: 444.hu [2021. 05. 15.]; a 2014. januári, Lehel utcai CIB-bank előtti robbantást: [Robbantás egy pesti bankfiók előtt](#), [online], 2015. 05. 18. Forrás: index.hu [2014. 01. 13.]; a 2015. májusi Prága–Várna buszjárat ellen tervezett csőbombás támadást (a szerkezetet

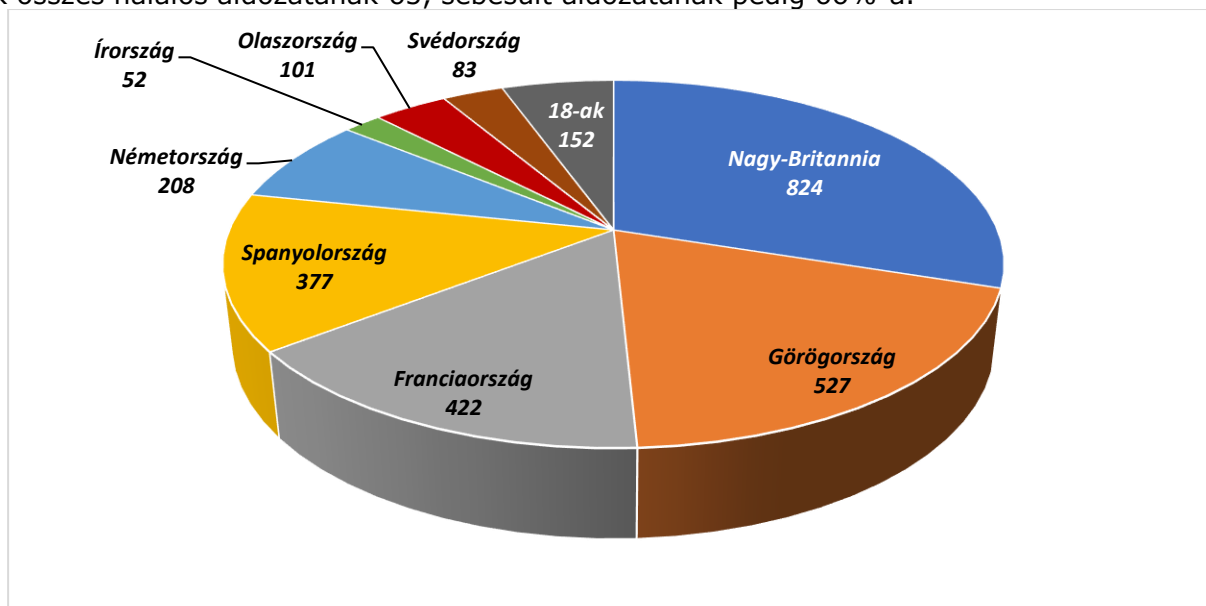
6. ábra: A merényletek megoszlása az Európai Unión belül 2000–2019 között

A merényletek szempontjából tovább finomítható a fenyegetettség mértéke, ha a GTD által sikeresnek tekintett merényleteket arányát vesszük figyelembe. (7. számú ábra) Bár a támadások szempontjából leginkább fenyegetett nyolc ország részesedése ekkor is igen magas marad (94%), de a sikertelennek ítélt merényletek Írország esetében 72%-kal, Nagy-Britannia esetében 34%, Olaszország esetében pedig 31%-kal csökkentik az összes merénylet számát. A csökkenés a 18-ak esetében is eléri a 20%-ot, míg a többiekénél – Németországban, Svédországban, Görögországban, Franciaországban és Spanyolországban – 12–15%-ot tesz ki a sikeres és sikertelen merényletek közötti különbség aránya. Csak emlékeztetünk arra, hogy a GTD által sikertelennek ítélt terrortámadások nem feltétlenül jelentenek áldozatok nélküli merényleteket, hiszen – mint azt bevezetőnkben is jeleztük – az Európai Unióban 2000–2019 között végrehajtott 876 sikertelennek minősített merénylet között is volt 5 olyan, amely halálos (14 fő, köztük 8 terrorista), illetve 20 olyan, amely sebesült áldozatokkal járt (57 fő, köztük 4 terrorista). Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy az Unióban elkövetett 3622 merénylet közül, mindössze 225 követelt halálos (az összes merénylet 6,2%-a), illetve 636 sebesült áldozatot (17,6%). Vagyis „csak” 755 olyan merényletre került sor (20,8%), amely halálos és sebesült áldozatot is követelt, a halálos és sebesült áldozatok nélküli merényletek száma pedig 2867 volt (az összes merénylet 79,8%-a). Az áldozat nélküli merényletekhez kapcsolódik elemzésünk egyik a kulcskérdése: vajon mekkora és milyen szerepe volt az ún. szimbolikus terrortámadásoknak az Unió fenyegetettségében? Vagyis azoknak a támadásoknak, amelyek fő célja a politikai elégedetlenség erőszakos, de jelképes – áldozatok nélküli – kifejezése.

A kérdés megválaszolását azért tartjuk fontosnak, mert a közvélemény a terrorista merényletek sikerét döntően és alapvetően a halálos és sebesült áldozatok száma alapján ítéli meg. Az emberek döntő többségének terrorizmuspercepcióját, és véleményét az Európai Unió terrorfenyegetettségének mértékéről a nagy áldozatszámú, nagy médiafigyelemmel kísért, nagy félelemkeltő hatású ún. stratégiai jellegű terrortámadások alakítják a legtartósabban. Persze érthető okok miatt és nem véletlenül. Jóllehet ilyen típusú merényletekre 2000 és 2019 között az Európai Unióban – a világ leginkább fenyegetett térségeihez képest – csak ritkábban került sor: 2004 márciusában Madridban, 2005 júliusában Londonban, 2015 januárjában és novemberében Párizsban, 2016 márciusában Brüsszelben, ugyanezen év júliusában Nizzá-

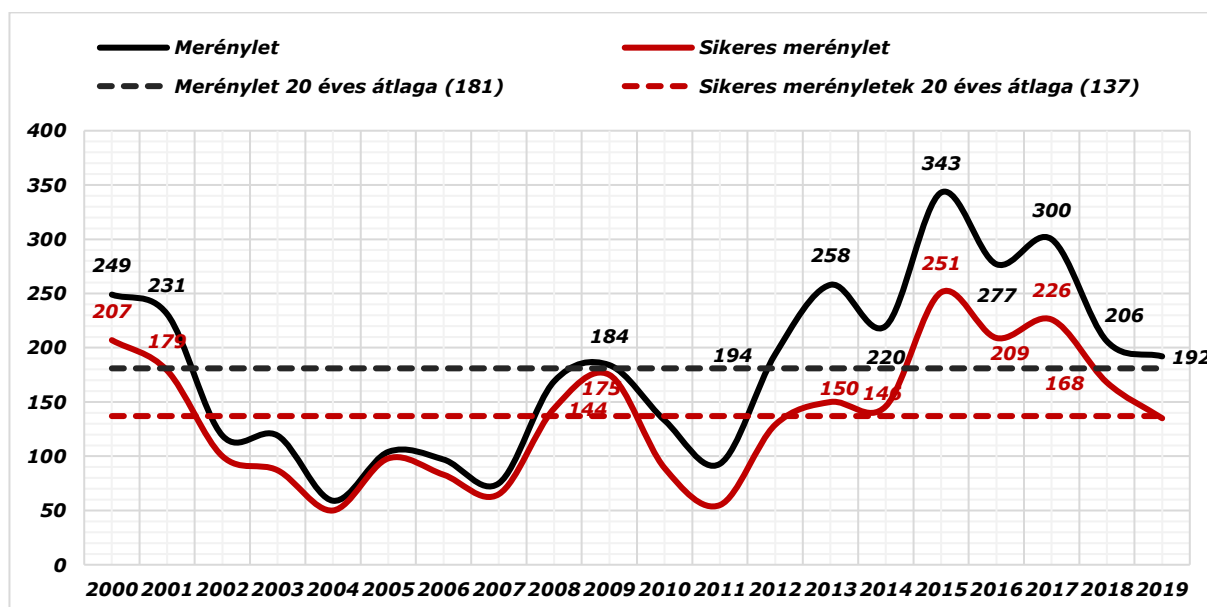
megtalálták és hatástalanították): [Nagy erejű csőbombát találtak egy buszon az M0-on](#), [online], 2015. 05. 18. Forrás: hvg.hu [2021. 05. 15.]; a 2016. szeptemberi, rendőrförők elleni bombatámadást: MUNK Veronika: [Legkorábban harminc év múlva szabadulhat a Teréz körüli robbantó](#), [online], 2019. 03. 12. Forrás: index.hu [2021. 05. 15.]; valamint a budapesti Auróra közösségi ház elleni neonáci támadást: MOLNÁR Réka: [Elfogtak kilenc embert az Auróra szírványos zászlójának felgyújtása miatt](#), [online], 2019. 11. 13. Forrás: index.hu [2021. 05. 15.].

ban és Münchenben, decemberben Berlinben, 2017 májusában és júniusában Manchesterben és Londonban, augusztusban pedig Barcelonában – azonban e támadásokhoz kötődött az Unióban elkövetett merényletek összes halálos áldozatának 65, sebesült áldozatának pedig 66%-a.

7. ábra: A sikeres merényletek megoszlása az Európai Unió belül 2000–2019 között

Miként azt 8. számú ábránk is mutatja, a 2000 és 2019 közötti két évtizedben tendenciáját tekintve mind az összes merénylet, mind pedig a sikeres merényletek száma enyhe emelkedést mutatott, elsősorban a 2012-t követő évek növekvő, illetve – a 2015 utáni évek – csupán mérsékelten csökkenő merényletszámainak köszönhetően. Húsz évre vetítve éves átlagban 181 merényletet, ebből 137 sikeres támadást követtek el az EU területén.

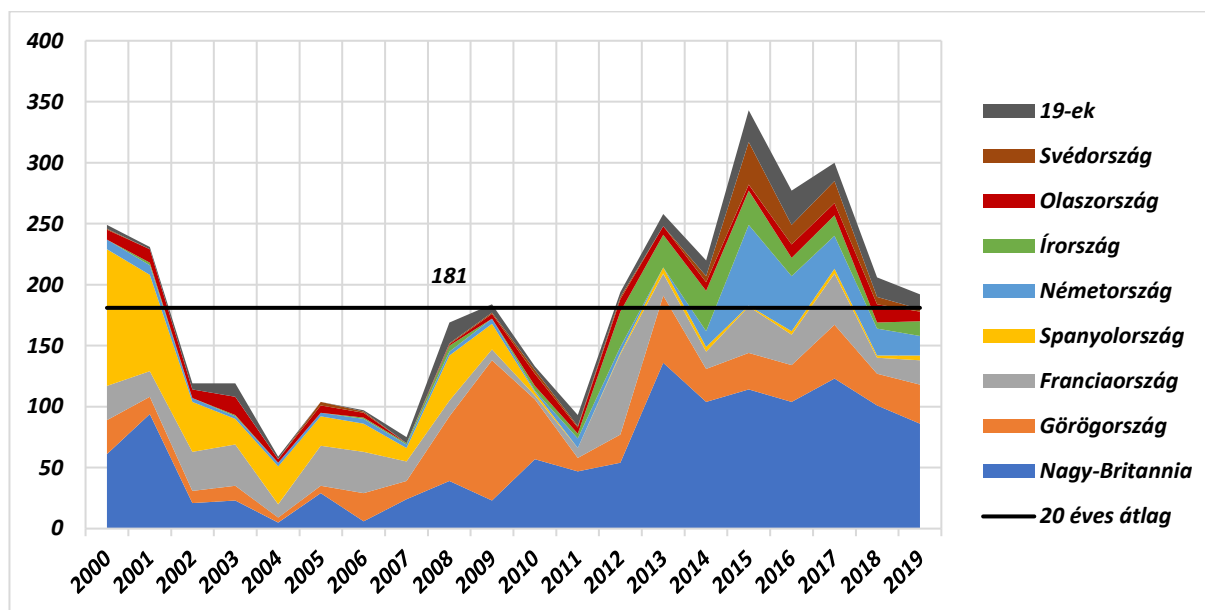

8. ábra: A sikeres és sikertelen merényletek számának alakulása az EU-ban 2000–2019 között

A legalacsonyabb merényletszám 2004-ben volt (50), paradox módon éppen abban az esztendőben, amikor a madridi helyiérdekű vasúti hálózaton végrehajtott, összehangolt pokolgépes merényletsorozat mindmáig legnagyobb áldozatszámot (193 halott, 2050 sebesült) követelte az Unió területén végrehajtott

terrortámadások közül. De átlag alatti volt az összes merényletszám 2002 és 2008 között, illetve 2010–2011-ben is.

A legtöbb merényletet 2015-ben követték el (343), abban az évben, ami a francia Charlie Hebdo satirikus hetilap szerkesztője elleni januári, illetve a 137 halálos áldozatot²¹ követelő novemberi párizsi – a Bataclan színház koncerttermét is érintő – támadássorozat miatt maradt emlékezetes az Uniót érintő terrorista merényletek történetében. A 2013 és 2017 közti időszakban volt a legnagyobb a sikeres és sikertelen merényletek száma közötti különbség is, a korábban már jelzett okok miatt: 2013-ban 42%, 2014-ben 34%, 2015–2017-ben pedig 25% körüli volt a különbség aránya. Vagyis az Unió tényleges terrorfenyegetettsége a merényletek szempontjából még a legkedvezőtlenebbnek tartott 2015–2017 közötti időszakban is csak kissé növekedett a 2000-es kiindulóévhöz képest.

9. ábra: A merényletek számának alakulása az EU-tagállamokban 2000–2019 között

Az Európai Unióban elkövetett merényletek számának alakulását, vagyis dinamikáját, a terrorizmustól leginkább fenyegetett tagállamokban elkövetett merényletek számának változása határozza meg. Ennek 2000 és 2019 közötti éves adatait a 9. számú ábrán foglaltuk össze, ahol jól látható például, hogy amíg 2000 és 2003 között döntően a Spanyolországban és Nagy-Britanniában elkövetett merényletek számának jelentős csökkenése határozta meg az EU fenyegetettségének dinamikáját (csökkent a baszk és az ír szeparatisták által elkövetett merényletek száma), addig 2008–2009-ben a növekvő számú görögországi merénylet, 2011 után pedig a franciaországi, a tartósan magas számú brit, illetve 2015-ben a németországi merényletek megnövekedett száma. Míg Spanyolország esetében a visszaszoruló baszk szeparatizmus,²² Görögországban pedig a görög gazdasági-pénzügyi válsághoz kapcsolódó terrortámadások voltak a merényletszám változásának döntő okai, addig Franciaországban a korzikai szeparatisták, Németországban és Nagy-Britanniában pedig az „ismeretlen” elkövetők növekvő számú akciói, illetve a britek esetében ezt kiegészítették az északír szeparatisták megújuló terrortámadásai is. (9. számú ábra) Fontos jeleznünk, hogy a GTD adatai szerint – szemben a közvélekedéssel – a 2015-ös tömeges migrációs hullám nem eredményezte az Európai Unió területén elkövetett merényletek számának radikális növekedését. Bár 2015-ben 22, 2016-ban 28, 2017-ben pedig 25 iszlamista merényletre került sor, ezek az összes merényletnek csak 6,4, 10,1 és 8,3%-át tették ki. Az iszlamista merényletek számának 2015–2016-os emelkedése nem a migránsok számának növekedésével, sokkal inkább az Iraki és Levantei Iszlám Állam (ISIL) szíriai és iraki térnyerésével mutat párhuzamot.

²¹ Köztük 7 terrorista.

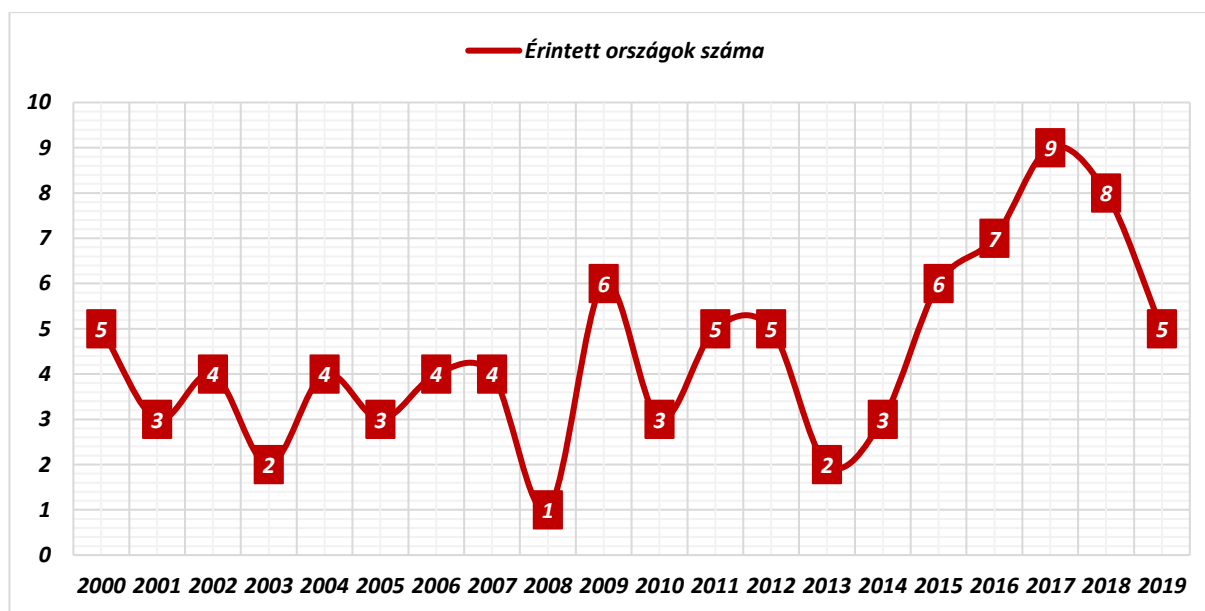
²² Lásd erről: RÉPÁSI Krisztián: [Az ETA bukásához vezető út és az európai szeparatista terrorizmus hanyatlása](#), Nemzet és Biztonság, 2018/1, 44–64.

Fontosnak tartjuk jelezni azt is, hogy az Európai Unióban 2000 és 2019 között végrehajtott vagy megkísérelt merényletek dinamikája szempontjából az időszak egésze tekintetében sem volt nagy jelentősége a szélsőséges iszlamisták által végrehajtott 142 merényletnek, arányuk ugyanis nem érte el az összes támadás 4, az összes sikeres támadás 4,5%-át. Volt viszont három olyan év, amikor arányuk meghaladta a 10%-ot (2004, 2005, 2016). Ez különösen annak tükrében tekinthető fontosnak, hogy az említett támadásokhoz kapcsolódott az összes halálos áldozat több mint 77, illetve a sebesült áldozatok 73%-a. Sőt a stratégiai terrortámadások következtében négy évben az iszlamista terrormerényletek halálos áldozatainak aránya meghaladta a 90%-ot is (2004 – 98%, 2005 – 93%, 2015 – 95%, 2017 – 93%). Az ilyen merényletek csaknem 70%-át Franciaországban, Nagy-Britanniában és Németországban követték el, míg halálos és sebesült áldozataik szempontjából Franciaországnak, Spanyolorságnak és Nagy-Britanniának volt meghatározó jelentősége, ugyanis együttesen a halottak 86 és a sebesültek 90%-a esett rájuk. 2000 és 2019 között egyébként 13 EU-tagállamban került sor iszlamista terrorcselekményre.

Az Európai Unió a merényletek számának alakulása szempontjából igen sajátos utat járt be a 2000 és 2019 közötti időszakban. Míg ugyanis 2000-2001-ben, amikor a világban elkövetett terrorcselekmények száma alacsony volt, egyértelműen a fenyegetett régiók közé volt sorolható (a világon elkövetett merényletekből 14-12%-os volt a részesedése), a 2000-es évek közepétől, a merényletek számának a világ más térségeiben bekövetkezett növekedése következtében átkerült a mérsékelt terrorfenyegetett térségek közé (2007-ben már csak 2,3%-os volt részesedése a merényletekből), s ezt a pozícióját még a 2015-2017 közötti években is megtartotta, amikor a korábbiakhoz képest egyértelműen növekedett az Unió területén elkövetett merényletek száma. A térség terrorfenyegetettségét a merényletek szempontjából az az öt ország – Nagy-Britannia, Görögország, Franciaország, Spanyolország és Németország – szabta meg, ahol a legtöbb sikeres merényletre került sor.

A halálos áldozatok számának alakulása az Európai Unióban

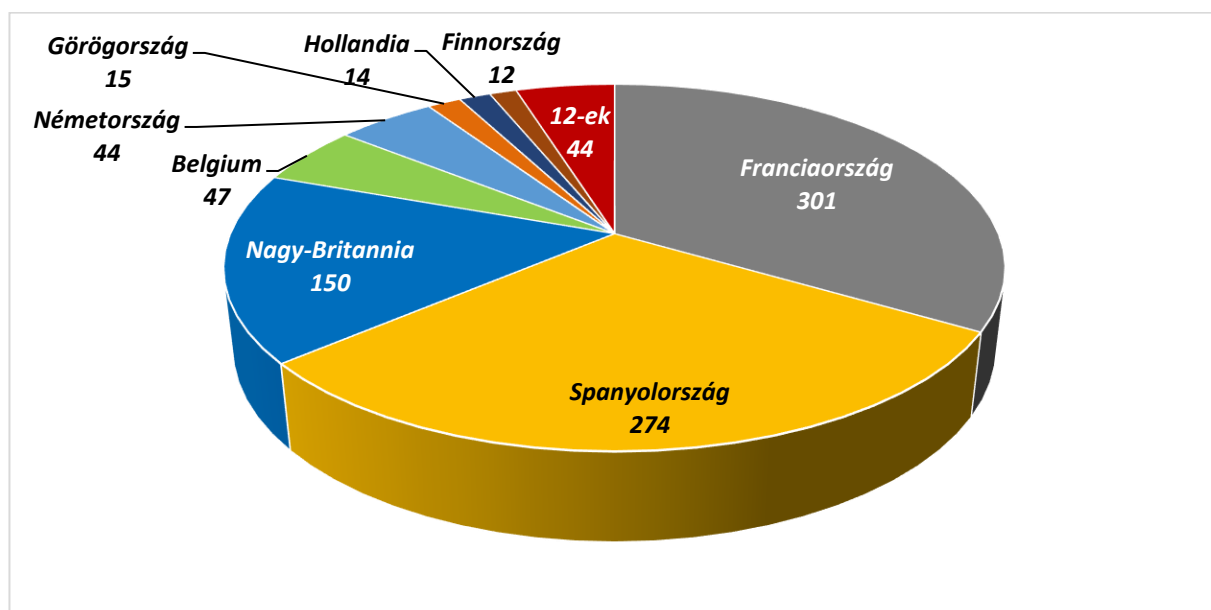
Az Európai Unióban elkövetett terrortámadások a merényletektől sújtott 26 tagállamból 20-ban követeltek halálos áldozatokat az általunk vizsgált két évtized során. Az ilyen merényletek száma – mint jeleztük – 225 volt, az összes terrortámadásnak mindössze 6,2%-a, amelyek 901 halálos áldozatot követeltek. Hasonlóan a merényletekhez, a halálos áldozatok számának változása tekintetében is enyhén romlott a helyzet a vizsgált időszakban, különösen a 2004-2005-ben, illetve a 2015-2017 között elkövetett stratégiai jellegű terrortámadások miatt. Bár a halálos áldozatokat követelő merényletekben érintett tagállamok száma 2000 után némileg csökkent, de először 2009-ben, majd 2015-2018 között is meghaladta a 2000-es szintet. (10. számú ábra)

10. ábra: A halálos áldozattal járó támadásokban érintett EU-tagállamok száma 2000–2019 között

A 20 tagállamot – hasonlóan a merényletekhez – rendkívül eltérő mértékben érintették a halálos áldozatokkal járó támadások. A vizsgált időszak egészét tekintve, az Unió területén terrorista támadások következtében meghaltak 95%-a (857 fő) ugyanis 8 országban hunyt el, vagyis a fennmaradó 12 tagállamra a halálos áldozatoknak mindössze 5%-a (44) esett. Az utóbbiak közül Svédországban 10, Bulgáriában 8, Olaszországban 6, Ausztriában 4, Írországban 4, illetve Dániában 3, a fennmaradó 6 országban pedig egyenként 1-2 ember hunyt el terrortámadásokban. (11. számú ábra) Az új belépők közül a GTD adatai szerint 7 országban voltak halottjai a támadásoknak: a már említett Bulgária mellett Csehországban, Magyarországon és Szlovákiában 2-2, míg Észtországban, Lengyelországban és Máltán 1-1 fő.

A kelet-közép-európai EU-tagállamok részesedése a halottak tekintetében is minimális volt, a térség hat érintett országában elhunyt 16 fő az összes halálos áldozatnak csupán 1,8%-át tette ki. A térségre eső áldozatok fele Bulgáriában halt meg, közülük heten abban a 2012. július 18-ai öngyilkos robbantásos merényletben, amit Burgaszban követtek el egy izraeli turistabusz ellen. Bár a támadásért egyetlen terrrorszervezet sem vállalta a felelősséget, az amerikai hatóságok szerint a Hezbollah állt a merénylet mögött.²³ Míg Csehországban egy 2013. januári, Csekk Velenice-i öngyilkos merénylet és egy 2014. januári orlovi levélbomba,²⁴ Magyarországon pedig a 2009. februári tatárszentgyörgyi romagyilkosság áldozatait tartja számon halálos áldozatként a GTD adatbázisa, Szlovákiában a 2018 februárjában meggyilkolt Jan Kuciakot és menyasszonyát.²⁵ Lengyelországban 2010 októberében egy kormányellenes szélsőséges lőtte le egy kormánypárti országgyűlési képviselő irodavezetőjét Łódzban,²⁶ Észtországban pedig egy támadót lőtt le a rendőrség 2011 novemberében, aki lövéseket adott le és füstbombát dobott az észt honvédelmi minisztérium épületére.²⁷

11. ábra: A halálos áldozatok megoszlása az Európai Unióban 2000–2019 között

Jóllehet a terrortámadások összes halottjának 95%-át 8 uniós tagállam merényleteinek áldozatai tették ki, a vizsgált időszak dinamikáját a halálos áldozatok tekintetében annak az öt országnak az adatai hatá-

²³ Nicholas KULISH, Eric SCHMITT: [Hezbollah Is Blamed for Attack on Israeli Tourists in Bulgaria](#), [online], 2012. 07. 19. Forrás: nytimes.com [2021. 05. 10.]

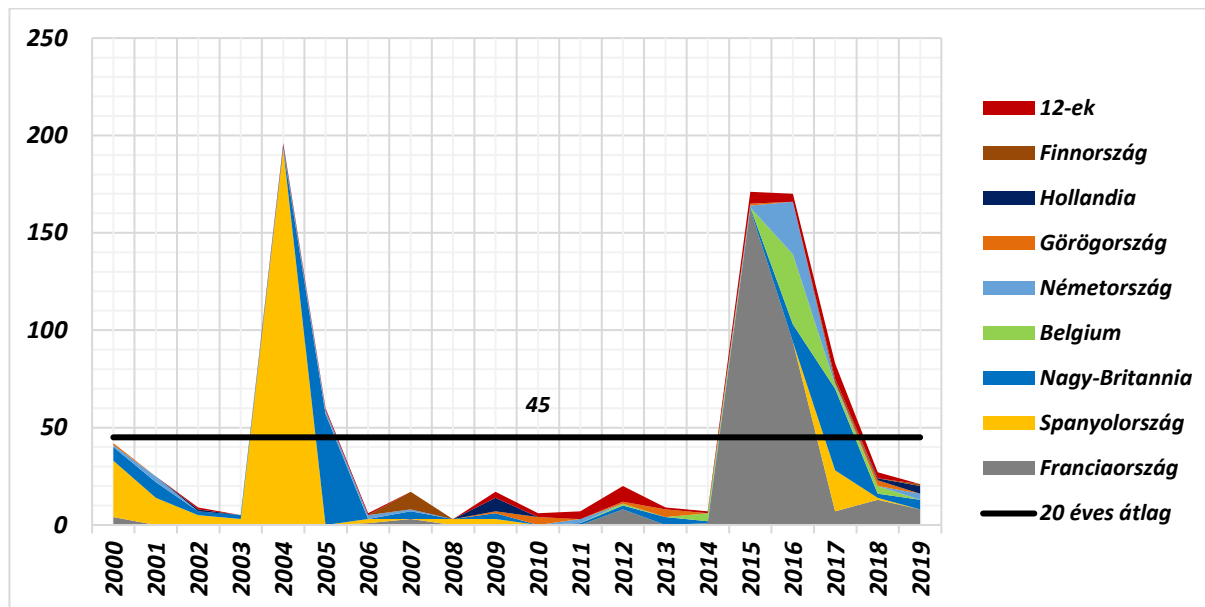
²⁴ Jana HOŠKOVÁ: [Terror or Clickbait?](#), [online], 2019. 06. 03. Forrás: medium.com [2021. 05. 12.]

²⁵ [Három éve történt a gyilkosság, amely megváltoztatta egész Szlovákiát](#), [online], 2021. 02. 21. Forrás: parameter.sk [2021. 05. 12.]

²⁶ Wojciech CZUCHNOWSKI: [Dwa morderstwa, dwie historie. Jak to było z Ryszardem Cybą](#), [online], 2019. 01. 18. Forrás: wyborcza.pl [2021. 05. 12.]

²⁷ [Gunman shot dead after hostage bid at Estonia defence ministry](#), [online], 2021. 08. 11. Forrás: theguardian.com [2021. 05. 12.]

rozták meg, amely stratégiai jellegű merényleteket szenvedett el. Mindenekelőtt az a Franciaország, Spanyolország, Nagy-Britannia és Németország, ahol 2000–2019 között több ilyen jellegű terrortámadás is történt, továbbá Belgium, ahol csak egy stratégiai terrortámadást hajtottak végre. (12. számú ábra)

12. ábra: A halálos áldozatok számának alakulása az Európai Unióban 2000–2019 között

Franciaországban a két 2015-ben végrehajtott támadás – a januári és novemberi párizsi –, továbbá a 2016. júliusi nizzai ramming-támadás halálos áldozatai tették ki a vizsgált két évtized összes franciaországi halottjának 77,4%-át. Spanyolországban a 2004. márciusi madridi vonatrobbanás-sorozat és a 2017. augusztusi barcelonai ramming-támadás²⁸ halottjai tették ki az összes spanyolországi halálos áldozat 74,8%-át. A nagy-britanniai halottak 60%-a három stratégiai jellegű terrortámadásban vesztette életét: a 2005. júliusi londoni metró- és buszrobbanásban, a 2017. májusi manchesteri robbanásban, illetve abban a 2017. júniusi londoni merényletben, ahol az elkövetők előbb gépkocsival hajtottak a gyalogosok közé a London Bridge hídon, majd késekkel támadtak a Borough High Street-i és Borough Market-i kocs-mák és éttermek vendégeire.²⁹ Németországban egy 2016. júliusi müncheni fegyveres támadásban, illetve a decemberi, karácsonyi vásárt ért ramming-támadásban vesztette életét az összes németországi halálos áldozat 50%-a. Az összes belgiumi halott 74,5%-a pedig a 2016. márciusi, a brüsszeli Zaventem reptéren és egy metróállomáson összehangoltan végrehajtott robbantásos merénylet áldozata volt. Vagyis, miként az a 12. számú ábránkon is látható, az 2000 és 2019 között terrorcselekmények következtében elhunytak 65%-a lényegében öt év stratégiai terrortámadásainak áldozata volt, így elsősorban ezek a merényletek növelték meg az összes halálos áldozat számát (901) az Unió területén.

A fenyegetettség szempontjából az összes halálos áldozat 95%-át kitevő 8 uniós tagállam között is igen nagyok voltak a különbségek. Míg Franciaország (301 halott) és Spanyolország (274) részesedése 30% feletti volt az Unió összes halálos áldozatából, Nagy-Britanniáé pedig 17%, addig Belgiumé (47) és Németországé (44) 5%, Görögországé (15), Hollandiáé (14) és Finnországé (12) pedig csupán 1,5% körüli. Az utóbbi három ország tényleges fenyegetettsége a halálos áldozatok szempontjából sokkal inkább hasonlítható a 12-ek listáját vezető Svédországhoz (10), mint az őket megelőző országokéhoz a legin-kább fenyegetett országok 8-as csoportjából. Fontosnak tarjuk megjegyezni, hogy a stratégiai terrortá-madások elkövetésének évein kívüli másfél évtizedet kitevő időszakban a halálos áldozatok éves átlagos száma mindössze 16 fő volt (a stratégiai terrortámadások éveiben pedig 117 fő).

²⁸ TÁLAS Péter, SZENTE-VARGA Mónika: [A 2017. augusztusi spanyolországi terrortámadásokról](#), SVKK Elemzések 2017/18, [online], 2017. 08. 21. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]

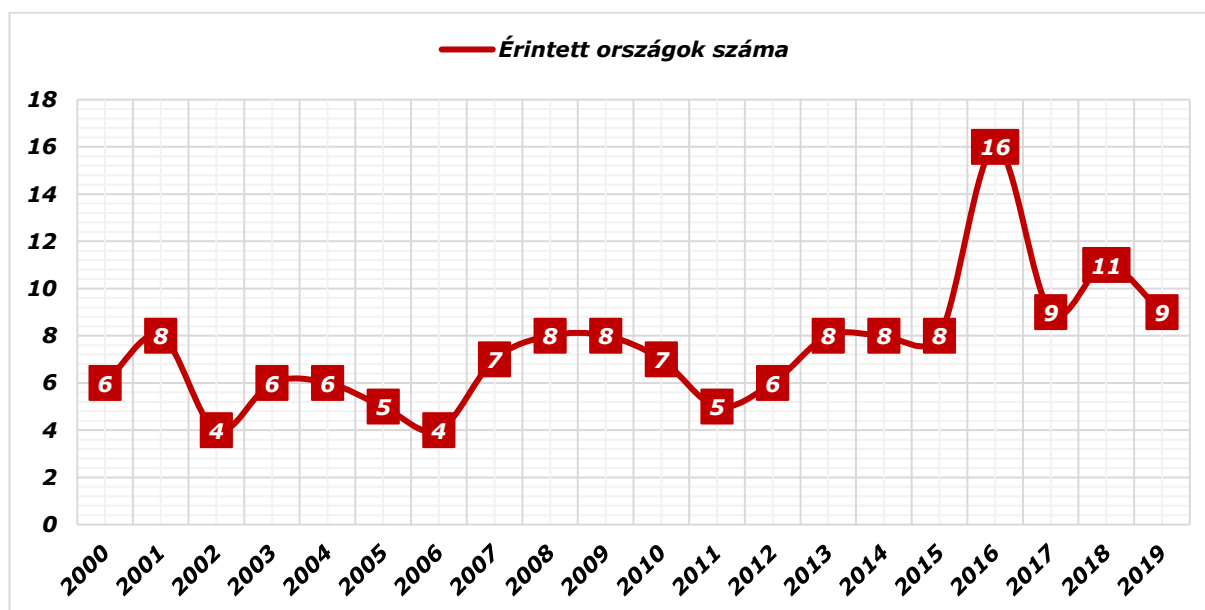
²⁹ TÁLAS Péter: [A londoni merénylet azt is üzeni, hogy gyengülnek a dzsihadisták](#), SVKK Elemzések 2017/8, [online], 2017. 03. 27. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]

Összefoglalóan tehát elmondható, hogy a halálos áldozatok szempontjából az Európai Unió 2000–2019 közötti fenyegetettsége az időszak háromnegyed részében egyértelműen alacsonynak volt tekinthető, amit csak a stratégiai terrortámadások növeltek meg az időszak egy negyedében az Unió négy-öt tagállamában. Nemzetközi összehasonlításban ugyanakkor még az utóbbi időszak adatai is legfeljebb mérsékelt szintűre növelték az Európai Unió, illetve az érintett tagállamok fenyegetettségnek mértékét, s nem változtatták meg az EU pozícióját a fenyegetettség nemzetközi listáján. A tagállamok közül Franciaország (15 halott/év), Spanyolország (14) volt a legnagyobb mértékben fenyegetett, egyetlen más országban sem haladt meg a halálos áldozatok számának éves átlaga a 10 főt, sőt Nagy-Britannia (9) kivételével, minden halálos áldozattól érintett országban 1-2 főt tett ki. Ez azt jelenti, hogy az Európai Unió terrorfenyegetettségét a halálos áldozatok szempontjából a franciaországi és spanyolországi áldozatok határozták meg leginkább, de ezek sem emelték a mérsékelt fenyegetett régiók közé.

A sebesült áldozatok számának alakulása az Európai Unióban

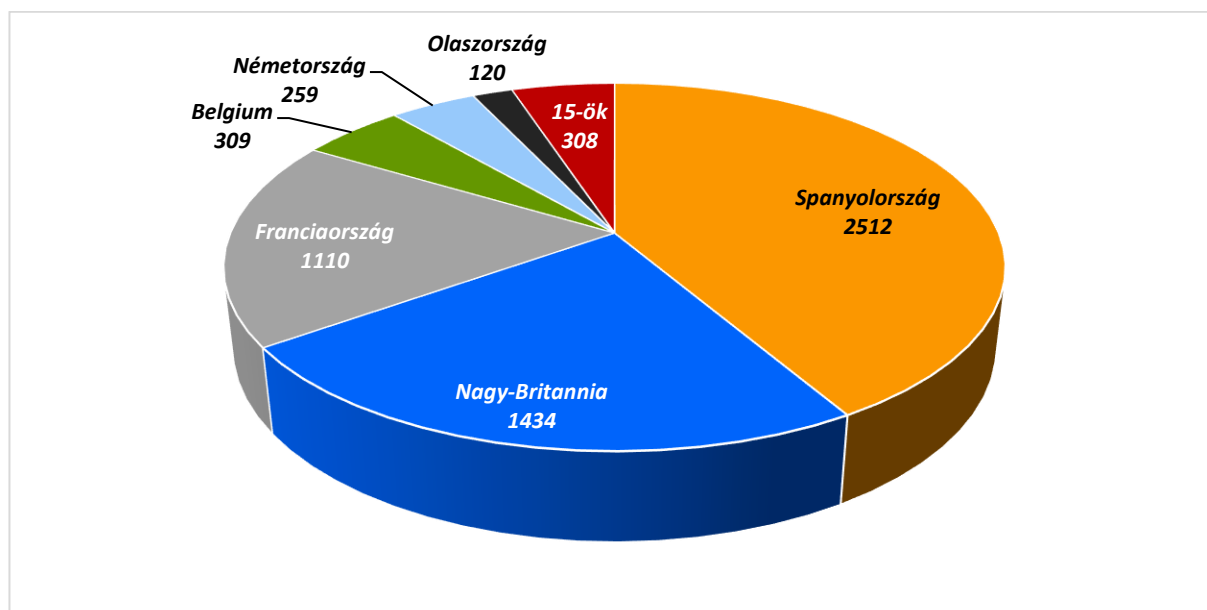
Az Európai Unióban elkövetett terrortámadások a merényletektől sújtott 26 tagállamból 21-ben követeltek sebesült áldozatokat az általunk vizsgált két évtized során.

A sebesültekkel járó merényletek száma 636 volt, az összes terrortámadás 17,6%-a, amelyek 6052 sebesült áldozatot követeltek. A sebesült áldozatok számának változása tekintetében is enyhén romlott a helyzet az Unióban, elsősorban a 2001-es, illetve a 2016-os év miatt, amikor az Unió tagállamainak több mint felében – 8, illetve 16 országban – voltak sebesült áldozatai a terrortámadásoknak. (13. számú ábra)

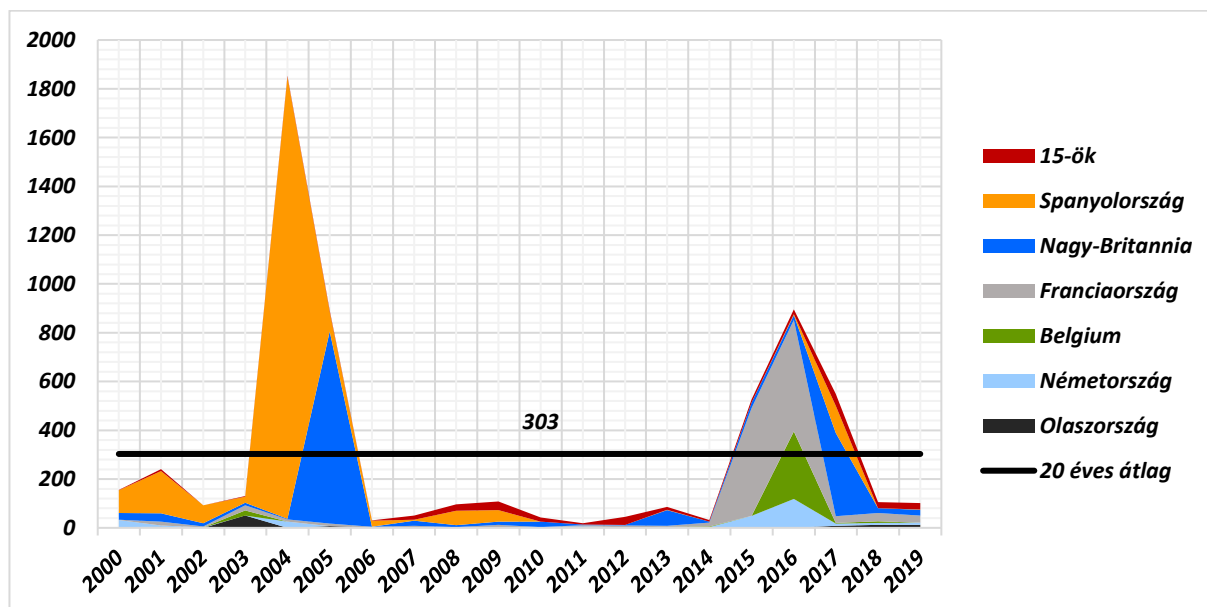
13. ábra: A sebesült áldozattal járó támadásokban érintett EU-tagállamok száma 2000–2019 között

A 2000–2019 közötti időszak egészére vonatkozóan 6 uniós tagállam merényleteinek sebesült áldozatai tették ki az Unió területén megsebesültek 95%-át: Spanyolországé (az összes sebesült 42%-a), Nagy-Britanniáé (24%), Franciaországé (18%), Belgiumé (5%), Németországé (4%), illetve Olaszországé (2%). A fennmaradó 15 tagállam osztozott az összes európai uniós sebesült áldozat 5%-án, melyek közül a Görögországban 87, Svédországban 42, Hollandiában 36, Finnországban 35, Bulgáriában 32, Csehországban pedig 26 ember sebesült meg a támadásokban. Mellettük Írországon (17), Ausztriában (13) és Dániában (12) volt tíznél több a sebesültek száma, a fennmaradó hat országban (Lengyelország, Magyarország, Horvátország, Lettország, Románia és Szlovákia) csupán 1-2 ember sebesült meg a merényletekben. (14. számú ábra)

14. ábra: A sebesült áldozatok megoszlása az Európai Unióban 2000–2019 között

Bár a stratégiai jellegű terrortámadások a sebesült áldozatok esetében is nagymértékben befolyásolták az Európai Unió terrorfenyegetettségének mértékét (az áldozatok 66%-a ilyen merényletekben sérült meg), hatásuk igazán három országban volt kiemelkedő. Belgiumban, ahol az említett 2016. márciusi robbantásos merényletek sebesült áldozatai tették ki az összes sebesült több mint 87%-át; Spanyolországban, ahol a madridi és a barcelonai merényletekben sérült meg a spanyolországi sebesültek 76%-a; illetve Franciaországban, ahol a sebesültek 71%-a a 2015–2016-ban végrehajtott három stratégiai jellegű terrortámadásban sérült meg. A Nagy-Britanniában elkövetett három stratégiai merénylet hatása is jelentős volt, ezek során sérült meg ugyanis az összes sebesült 66%-a. Németország esetében ugyanakkor az összes sebesült 29%-a kötődött „csak” a müncheni és a berlini merényletekhez; a leginkább fenyegetett hat ország utolsó tagja, Olaszország pedig nem a stratégiai merényletek, hanem a sebesült áldozatokkal járó terrortámadások száma miatt került ebbe a csoportba. (15. számú ábra)

15. ábra: A sebesült áldozatok számának alakulása az Európai Unióban 2000–2019 között

A sebesült áldozatok tekintetében azonban a vizsgált időszakban voltak olyan évek amikor az eddig említetteken kívüli tagállamok is felkerültek a leginkább fenyegetett országok listájára. Ennek döntő oka az volt, hogy néhány évben ezekben az országokban is magas volt a sebesült áldozatok száma. 2017-ben Svédországban 32, 2012-ben Bulgáriában 30, 2008-ban Csehországban 20, 2018-ban Görögországban 15, 2007-ben Finnországban 13, 2009-ben Hollandiában pedig 12 fő sebesült meg terrortámadásokban, hogy csak azokat az esztendőket említsük, amikor az említett tagállamok a leginkább fenyegetett országok listájának első három helyén végeztek. Térségünk országai közül Bulgária a már említett 2013-es burgaszi merénylettel, Csehország pedig a 2008. június 28-án szélsőjobbboldaliak által a brnoi meglegfelvonulás tagjai ellen elkövetett könnygáz-támadással került az említett csoport első, illetve második helyére az adott évben.

Érdekességként említjük meg, hogy – nem számítva a stratégiai merényleteket – 2000–2019 között négy olyan terrortámadásra került sor, amelynek 50 vagy annál több sebesült áldozata volt. 2001. november 6-án az ETA gépkocsiba rejtett bombája 95 embert sebesített meg Madridban,³⁰ egy 2013. augusztus 9-ei belfasti támadásban 56 rendőr sebesült meg,³¹ a 2017. március 22-én a londoni Westminster hídon elkövetett ramming-támadásnak,³² majd az azt követő késeléseknek pedig 50 sebesült áldozata volt, miként annak a 2003. őszi olaszországi akciósorozatnak is, ahol ammóniumot fecskendeztek az ivóvizet palackokba.³³

Az Európai Unió területén elkövetett terrorcselekmények sebesült áldozatairól elmondható, hogy ezek jóval szélesebb körben érintették az uniós tagállamokat, mint a halálos áldozatok, már pusztán az ilyen áldozatokkal járó merényletek magasabb száma (636) miatt is. Jóllehet a vizsgált időszak egészét tekintve a sebesült áldozatok számát is a stratégiai merényletek növelték meg a legnagyobb mértékben, de az Unió még ezekkel együtt sem lépett ki a mérsékelt fenyegetett régiók kategóriájából.

A tagállamok közül Spanyolország (126 sebesült/év), Nagy-Britannia (72) és Franciaország (56) volt a leginkább fenyegetett 2000 és 2019 között. Rajtuk kívül egyetlen más országban sem haladta meg a sebesültek számának éves átlaga a 15 főt, sőt Belgium (15) és Németország (13) kivételével, minden sebesült áldozattól érintett országban 7 fő alatt maradt ez a mutató. Ez azt jelenti, hogy az Európai Unió terrorfenyegetettsége a sebesült áldozatok szempontjából a spanyol, a brit és francia áldozatok miatt került a mérsékelt fenyegetett régiók közé. Az Unió egyéb területei viszont a GTD adatai szerint a világ legkevésbé fenyegetett térségeihez tartoztak.

A fenyegetettség értékelése kapcsán nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy sebesült és a halálos áldozatok számának alakulását erősen befolyásolja a merényleteket követő orvosi ellátás gyorsasága és színvonala is. Míg a világban 1,4 volt a sebesültek halálos áldozatokhoz viszonyított aránya, az Európai Unióban és az Észak-Amerikában – a sebesültek gyors és magas színvonalú orvosi ellátásának eredményeként – 6,7-et, illetve 6,6-et tett ki ez az arány. E tekintetben a legkedvezőtlenebb mutatót a szubsaharai Afrika produkálta, ahol 0,6 volt a sebesültek halálos áldozatokhoz viszonyított aránya, vagyis – egyedülként a világ GTD által vizsgált 12 térsége közül – magasabb volt a halottak száma, mint a sebesülteké. Az Európai Unió tehát a világ biztonságosabb részei közé tartozik abból a szempontból is, hogy ha egy EU-lakos esetleg meg is sebesül egy terrortámadásban, sokkal jobb esélyei vannak a túlélésre, mint a világ legtöbb más régiójában.

³⁰ [Atentados de ETA desde la ruptura de la última tregua](#), [online], 2006. 03. 22. Forrás: elcorreo.com [2021. 05. 10.]

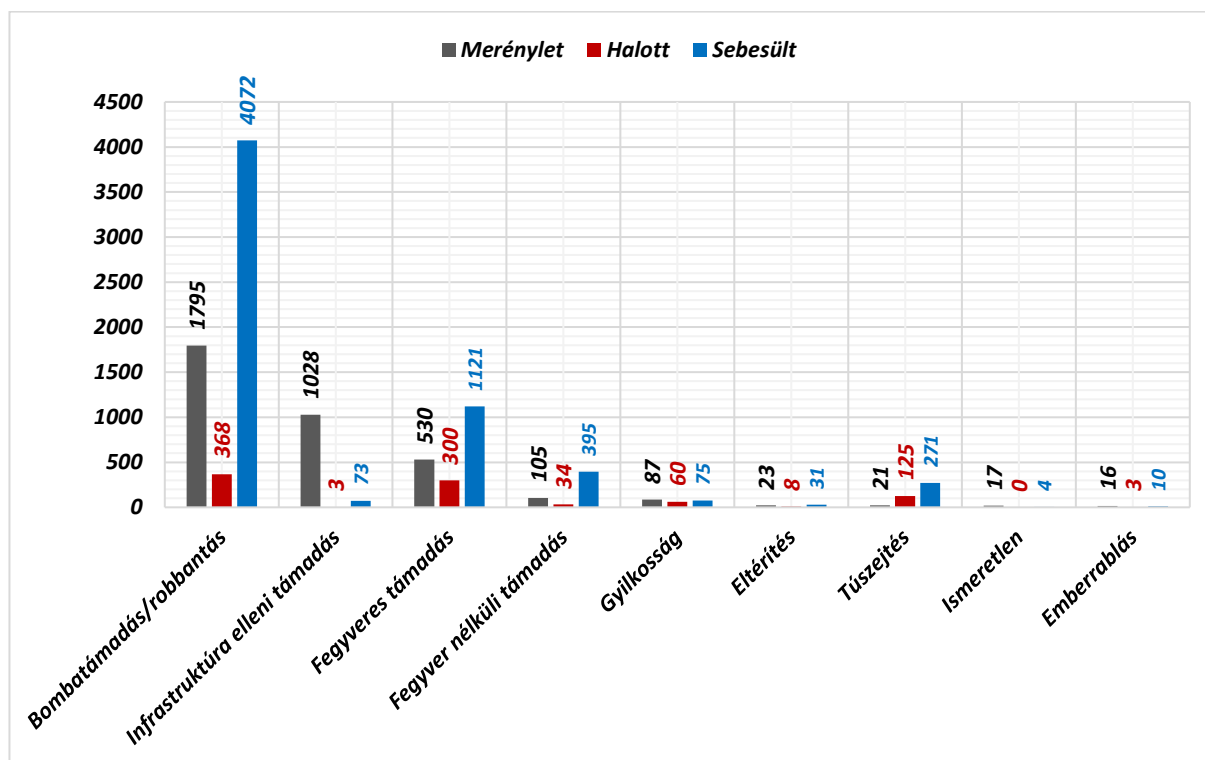
³¹ Henry McDONALD: [Belfast police attacked during clashes with loyalists](#), [online], 2013. 08. 09. Forrás: theguardian.com [2021. 05. 10.]

³² TÁLAS Péter: [A londoni merénylet azt is üzeni, hogy gyengülnek a dzsihadisták](#), *SVKK Elemzések* 2017/8, [online], 2017. 03. 27. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]

³³ [Italy on alert for water poisoner](#), [online], 2003. 12. 09. Forrás: cnn.com [2021. 05. 10.]

A terrorista merényletek típusairól

A GTD a merényletek típusa szerint kilenc fő kategóriába sorolja be a terrortámadásokat: *gyilkosság*,³⁴ *fegyveres támadás*,³⁵ *bombatámadás/robbantás*,³⁶ *eltérítés*,³⁷ *túszejtés*, *emberrablás*, *létesítmény/infrastruktúra elleni támadás*,³⁸ *fegyver nélküli támadás*,³⁹ illetve *ismeretlen típusú támadás*.⁴⁰ Bár számos merénylet több típusú támadást is magában foglalhat, a GTD ilyen esetekben a legmeghatározóbb típusba sorolja az esetet. Az Európai Unióban előforduló támadástípusok és áldozataik számát elemzésünk 16. számú ábráján, a támadástípusok időbeni dinamikáját pedig a 17. számú ábrán foglaltuk össze.

16. ábra: Merénylettípusok és áldozataik az Európai Unióban 2000–2019 között

³⁴ Olyan cselekmény, amelynek elsődleges célja egy vagy több konkrét, kiemelkedő személy (pl. politikus, magas rangú katonatiszt, kormánytisztviselő, híresség stb.) megölése. Nem tartoznak ide a célcsoportok nem konkrét tagjai elleni támadások. Egy rendőrszt megölése nem gyilkosságnak, hanem fegyveres támadásnak minősül, kivéve, ha okkal feltételezhető, hogy a támadók egy különösen fontos rendőrsztet szemeltek ki a merénylet célpontjául. [GTD Codebook](#), 24.

³⁵ Olyan támadás, amelynek elsődleges célja, hogy embereknek fizikai sérülést vagy halált okozzon lőfegyver, gyújtószerkezet vagy szűrő/vágó eszköz (kés, kard stb.) használatával. Nem tartoznak ide az ököl, kő, bot vagy más (kevésbé halálos) kézfegyverek használatával járó támadások. Ide tartoznak ugyanakkor a lőfegyverek, gyújtószerkezetek vagy éles eszközök mellett a robbanószerkezetek (gránátok, lövedékek, eldobható robbanóeszközök) bizonyos típusaival elkövetett támadások is. [GTD Codebook](#), 24.

³⁶ Olyan támadás, amelynek elsődleges hatásait egy energetikailag instabil anyag gyors bomlása okozza, amely olyan nyomáshullámot szabadít fel, amely fizikai károkat okoz a környezetében. Ide tartoznak a kis határfokú vagy nagy határfokú robbanóanyagot tartalmazó szerkezetek (beleértve a piszkos bombát is), de nem tartozik ide a maghasadásból és/vagy fúzióból származó energiát felszabadító nukleáris robbanószerkezet, illetve az olyan gyújtószerkezet, ahol a bomlás sokkal lassabban megy végbe. [GTD Codebook](#), 24. Elemzésünkben rövidített formában, bombatámadásnak nevezzük az ilyen típusú támadásokat.

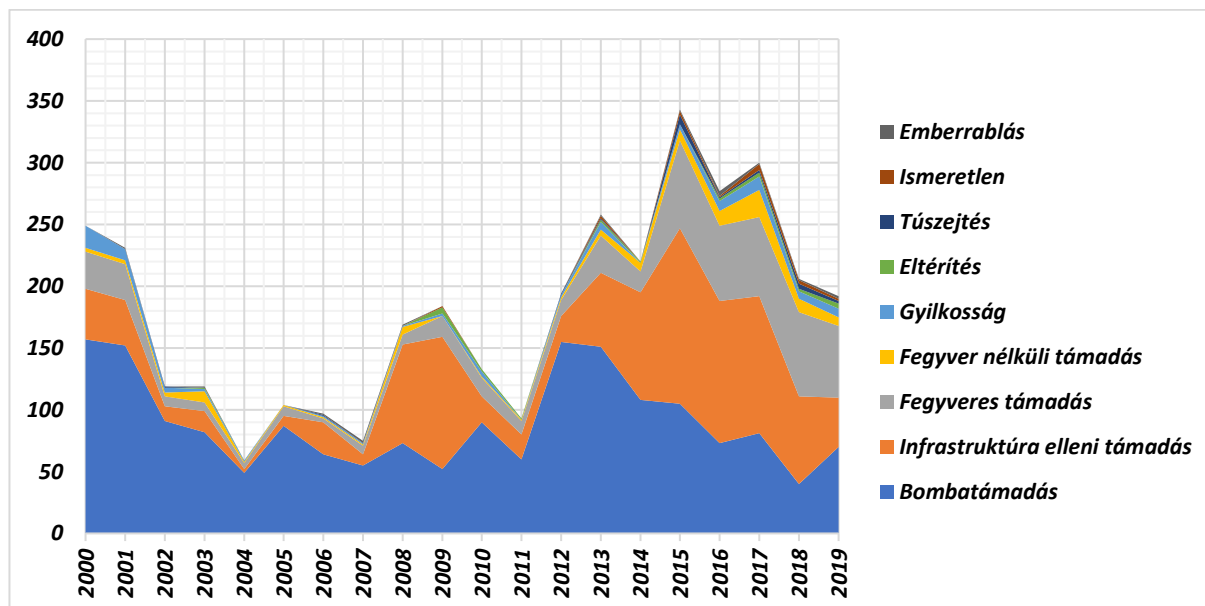
³⁷ Olyan cselekmény, amelynek elsődleges célja egy jármű (repülőgép, hajó, busz stb.) feletti irányítás átvétele azzal a céllal, hogy azt egy nem tervezett célállomásra irányítsák, valamilyen politikai cél (pl. foglyok szabadon bocsátásának) kikényszerítése érdekében. A váltságdíj kifizetésének kikényszerítése nem lehet az eltérítés egyedüli célja, de lehet a cselekmény egyik eleme, amennyiben az elkövetők további célokat is megjelöltek. Az eltérítés különbözik a túszejtésétől, mivel a célpontja egy jármű, függetlenül attól, hogy a járműben vannak-e emberek/utasok. [GTD Codebook](#), 24-25.

³⁸ Elemzésünkben rövidített formában, infrastruktúra elleni támadásnak nevezzük az ilyen típusú támadásokat

³⁹ Olyan támadás, amelynek elsődleges célja, hogy robbanóanyagtól, lőfegyvertől, gyújtószerkezetektől vagy szűrő/vágó eszköztől eltérő eszközzel embereknek fizikai sérülést vagy halált okozzon. A vegyi, biológiai vagy radiológiai fegyverekkel elkövetett támadások is fegyvertelen támadásnak minősülnek. [GTD Codebook](#), 25.

⁴⁰ Ide tartoznak azok a cselekmények, ahol a rendelkezésre álló információk alapján nem meghatározható a támadás típusa. [GTD Codebook](#), 25.

(Bombatámadás/robbantás) Miként az a 16. számú ábránkon látható, 2000 és 2019 között a bombatámadás/robbantás volt a leggyakoribb merénylettípus az Európai Unióban. Az ilyen támadások tették ki az összes merénylet 49,6%-át, s ezek követelték a legtöbb halálos és sebesült áldozatot is. A bombatámadások között ugyanakkor viszonylag magas volt – éves átlagban 36,8% – a sikertelen merényletek aránya (2000–2009 között 19%, 2010–2019 között 52%), s a sikeres támadásoknak is csupán a 23%-a (261) járt áldozatokkal. Bár a 17. számú ábra azt mutatja, hogy a 2000–2004 közötti időszak csökkenését követően többször is emelkedett a bombatámadások száma (2012–2013-ban csaknem elérve a 2000-es szintet), a sikertelen merényletek számának és arányának növekedése miatt a sikeres robbantásos merényletek száma – eltekintve a 2005-ös és 2012-es évtől – valójában inkább csökkenő tendenciát mutatott. A vizsgált időszak közel háromnegyed részében hasonló tendenciát tapasztalhatunk az áldozatok számának alakulása terén, azzal a fontos megszorítással, hogy ezeket drasztikusan megtörték a stratégiai merényletek éve. A stratégiai merényletek több mint felénél ugyanis ezt a támadástípust alkalmazták az elkövetők: a 2004-es madridi vonat- és a 2005-ös londoni metrórobbantásnál, a 2016-os brüsszeli merényletnél és a 2017-es manchesteri támadásnál, sőt a 2015. novemberi párizsi támadássorozat két helyszínén is (Stade de France stadion, Comptoir Voltaire kávéház).⁴¹ Az említett merényletekben vesztette életét a bombatámadások halálos áldozatainak 83%-a (307 fő), illetve sérült meg a sebesült áldozatok 74%-a (3025). Vagyis a fennmaradó 1780 robbantásos merényletnek (1135 sikeres merényletnek) mindössze 61 halott és 1047 sebesült áldozata volt.

17. ábra: A merénylettípusok számának alakulása az Európai Unióban 2000–2019 között

A fenti adatok azt sugallják, hogy bár a bombatámadás volt a leggyakoribb, de egyáltalán nem ez volt a leghatékonyabb merénylettípus. Az áldozatok számát tekintve ez aligha vitatható, a terrorista (bomba)-támadások hatékonysága azonban ennél bonyolultabb és magyarázatot igénylő kérdés. Ennek érzékeltesére elég talán arra utalnunk, hogy miközben a halálos és sebesült áldozatokkal járó merényletek száma 2000 és 2019 között mindössze 261 volt, a GTD – amely kizárólag a bomba/robbanószerkezet felrobbanásától vagy fel nem robbanásától teszi függővé egy bombatámadás sikerességét – 1135 sikeres merényletet tart számon a vizsgált időszakban.

Jóllehet a közvélemény egy része elsősorban a halálos vagy sebesült áldozatokat követelő merényleteket tekinti klasszikus terrortámadásoknak, a terroristák és a terrorista szervezetek sosem csupán az

⁴¹ Itt ismét felhívjuk a figyelmet, hogy a GTD az összehangolt merényletek minden egyes helyszínét önálló terrortámadásként tartja számon, szemben elemzésünkkel és általában a szakirodalommal, ahol a szerzők az összehangolt merényleteket egyetlen támadás(sorozat)nak tekintik.

ilyen merénylettekkel akarták, illetve kísérelték meg politikai céljaikat elérni. Tevékenységüknek a terrorizmus történetének minden korszakában fontos és integráns eleme volt a propaganda, illetve az olyan erőszakos akciók végrehajtása, amelyek ugyan nem jártak áldozatokkal, de magukban hordozták a kényszerítés és a félelemkeltés motívumát. Ez utóbbiak között igen gyakori volt például a politikai szimbólumok (pl. szobrok, kormányzati épületek, fontos politikai jelképek) megsemmisítése vagy lerombolása éppúgy, mint a hatalmi intézmények vagy közszolgáltatások működésének megzavarása, a túszejtés, vagy az emberrablás. Ezeknél a merénylettípusoknál eredendően és általában nem az ilyen akciókban érintett emberek életének kioltása a cél, hanem a politikai zsarolás és kényszerítés, gyakran egyébként az emberi életek kioltásának kilátásba helyezésével. Vagyis már régóta ismertek azok a merénylettípusok, amelyeket azért alkalmaznak a terroristák, hogy támadásaik során elkerüljék vagy minimalizálják az áldozatokat. A merénylők egy része ezt személyes okokból (pl. elítéli az emberi élet kioltását), más részük politikai megfontolásból teszi (pl. az ETA tarthat népszerűségének csökkenésétől). A 2000–2019 közötti időszak merényleteinek körülményeit vizsgálva megítélésünk szerint a bombatámadások és robbantásos merényletek egy részénél is hasonló helyzet állt fenn: vagyis az elkövetők eleve áldozatok nélküli kényszerítő akcióként, ún. szimbolikus terrorista akcióként szándékoztak végrehajtani merényletüket.

Amennyiben a sikeresnek ítélt bombatámadások közül első körben kizárjuk azokat, amelyeknél egyértelműen bizonyítható az emberélet kioltásának a szándéka (a stratégiai jellegű és öngyilkos merényleteket), a GTD adatbázisában 1105-re csökken azoknak a sikeres merényleteknek a száma, amelyeknél érdemes megvizsgálni feltevésünket. Ezek között további 163 olyan merénylet található, amely halálos és sebesült áldozatokkal járt (41 halott és 822 sebesült), s jöllehet e merényletek között is vannak olyanok, amelyeknél megkérdőjelezhető az emberi életek kioltásának szándéka, mivel azonban erre vonatkozóan nincs megbízható adataink ezeket is ki kell zárunk a vizsgálatból. Még így is marad azonban 882 olyan merénylet (s ez az összes sikeres merénylet 78%-a), amelynek egyáltalán nem voltak áldozatai. Elsősorban ezeknek a támadásoknak a körülményeit, eszközeit és elkövetőit érdemes vizsgálnia annak, aki el kívánja dönteni: eleve áldozatok nélküli kényszerítő akciókról volt-e szó vagy sem? A kérdést azért tartjuk fontosnak megvizsgálni, mert – miközben vitathatatlan, hogy a szimbolikus terrorista akciók is elítélendők és megakadályozandók, de – az ilyen terrorcselekményeknek egyértelműen más a helyi értéke az Európai Unió tényleges terrorfenyegetettségének megítélése szempontjából, mint az áldozatokkal járó merényleteknek. Ettől pedig nem tekinthetünk el, ha reális képet akarunk alkotni az Unió terrorfenyegetettségéről.

Az elkövetés körülményeit tekintve valószínűleg kizárható az emberélet kioltásának a szándéka azoknak a közterületeken vagy különböző intézmények ellen elkövetett robbantásos akcióknak az esetében, amelyeket olyan napszakban hajtottak végre, amikor általában nincsenek ott emberek, most nem is beszélve azokról, amelyeknél az elkövetők telefonon vagy írásban előre figyelmeztették a sajtót vagy a hatóságokat tervezet akciójukról. Ugyancsak ilyen merényletek lehettek azok a támadások is, amelyeket kisméretű robbanószerkezettel, benzinnel vagy alkohol tartalmú gyújtóbombákkal, illetve ún. Molotov-koktéllal hajtottak végre, vagyis olyan eszközökkel, amelyek ritkán követelnek halálos vagy sebesült áldozatokat. Ezzel szemben az egyes személyek ellen elkövetett robbantásos akcióknál és a levélbombáknál, többnyire bizonyosnak, a forgalmas helyeken és napszakokban elkövetett támadásoknál, a nagyméretű robbanószerkezettel, gépkocsiban elrejtett bombával, dinamittal vagy TNT-vel, gránáttal vagy aknával elkövetett merényleteknél feltételezhetőnek tekinthetjük az emberélet kioltásának szándékát, de legalábbis elfogadhatóságát az elkövetők részéről. Azonban még ezek kizárása után is mintegy 650 körüli marad azoknak az áldozatok nélküli merényleteknek a száma, melyek esetében legalábbis erősen megkérdőjelezhető az emberélet kioltásának a szándéka.

Több tekintetben az elkövetők körének vizsgálata is ezt a feltevést látszik megerősíteni. Az 1795 bombatámadás közül 872 merényletet (vagyis a merényletek 49%-át) ugyanis olyan ismeretlen elkövetők hajtották végre, akikről a helyi hatóságok nem tudták megállapítani politikai irányultságukat vagy hovatartozásukat. A hozzájuk kapcsolt merényleteknek mindössze 9 halálos (2,4%) és 153 sebesült (3,8%) áldozata volt. Az ismeretlen elkövetők közül ketten kíséreltek meg öngyilkos merényletet – 2013. december 19-én Madridban (sikertelen), 2014. január 19-én a csehországi Ceské Velenicében (csak az elkövető halt meg) –, illetve további 584 olyan támadásra került sor, ahol a merénylet sikertelensége (391), vagy a korábban jelzett körülmények fennállása miatt (195) nem zárható ki egyértelműen az emberélet szándékos kioltásának motívuma. Amennyiben ezeket is kizárjuk a vizsgálat köréből, még mindig marad mintegy 286 olyan ismeretlen elkövetőkhöz kapcsolt sikeres támadás, amelynél erős a valószínűsége annak, hogy eleve áldozatok nélküli kényszerítő akcióként szándékoztak végrehajtani. Ez pedig az ismeretlen

elkövetők által végrehajtott sikeres merényleteknek 45-46%-a, illetve az általuk elkövetett összes bombatámadás 33%-a, vagyis elég nagy arány ahhoz, hogy tételünket bizonyítsa.

A merényletek áldozatok nélküli kényszerítő akcióként való végrehajtása nem csak az ismeretlen elkövetőknél fordult elő. Számos hasonló esetet feltételezhetünk a különböző (baszk, ír, korzikai) szeparatista terroristák tevékenysége során is, akik szintén gyakran kíséreltek meg vagy hajtottak végre robbantásos merényleteket. A szeparatisták által elkövetett támadások Spanyolországban az összes bombatámadás (393) 50, Franciaországban (302) 52, Nagy-Britanniában (618) pedig 42%-át tették ki. A franciaországi szeparatisták által elkövetett robbantásos merényletek 93%-a, az ír szeparatista merényletek 90%-a, de még a baszk szeparatisták által elkövetett támadásoknak is 63%-a áldozatok nélküli volt. Pedig a madridi merénylet után az ETA bombatámadásai – különösen a gépkocsiba rejtett robbanóeszközökkel végrehajtottak – követelték a legtöbb áldozatot (26 halott, 520 sebesült).⁴² Amennyiben – az ismeretlen elkövetőkhöz hasonlóan – a sikertelen merényleteket kizárjuk a szeparatisták áldozatok nélküli támadásainak köréből (mert nem tudjuk megállapítani az elkövetők eredeti szándékát), az említett arány Franciaország esetében 84%-ra (145 merénylet), Spanyolország esetében 52%-ra (124), Nagy-Britannia esetében 36%-ra (91) csökken, de még így is elég magas arányú marad ahhoz, hogy megerősítettnek véljük azt a feltevésünket, hogy az Európai Unió területén végrehajtott robbantásos merényletek viszonylag jelentős hányadánál az elkövetőknek nem volt célja emberi életek kioltása. A szeparatista terrorizmus azért is jó példa a szimbolikus terrorizmusra, mivel ezek aktivitásának visszaszorulásában – ahogyan arra számos szerző rámutat – a hatékonyabb rendőri, belbiztonsági fellépés mellett, igen fontos szerepe volt a velük szembeni társadalmi szimpátia változásának is.⁴³ Mindezek alapján úgy véljük, hogy bombatámadások és robbantásos merényletek közel egyharmada az ún. szimbolikus terrorista akciókhoz tartozott.

(Öngyilkos merényletek) A másik oldalon ugyanakkor ott voltak azok a merényletek, amelyek esetében elkövetők egyértelműen az akció áldozatszámának maximalizálására törekedtek, nevezetesen: az öngyilkos merényletek. Ezekből 2000–2019 között összesen 7119-et követtek el szerte a világban (5944-et sikeresen), s köztük 6659 volt a robbantásos merénylet (5664 sikeres), vagyis az öngyilkos merényletek 94%-a (a sikereseknek pedig 95%-a) a bombatámadás/robbantás kategóriájához tartozott. Bár az öngyilkos merényletek az összes merényletnek csupán 5,4%-át tették ki, a halálos áldozatok 22,4%-a, a sebesült áldozatoknak pedig 31,3%-a kapcsolódott hozzájuk a világban. A bombatámadások esetében ezek az arányok 5,1 és 19,5, illetve 24,8%-ot tettek ki.

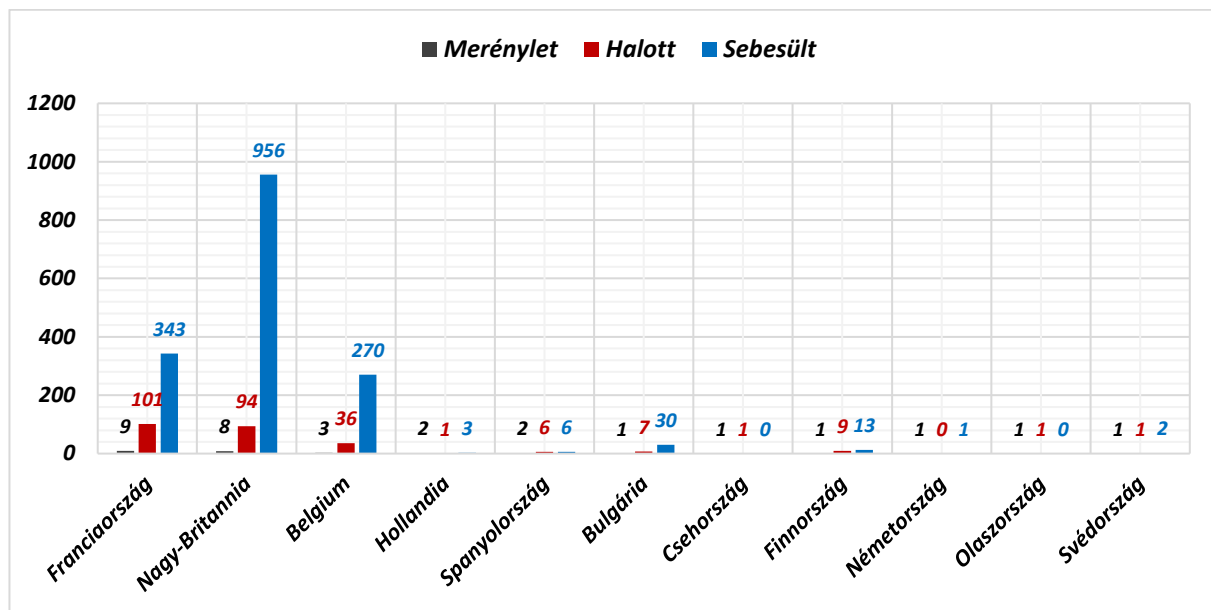
Jóllehet a világ öngyilkos merényleteinek csupán a töredékét (0,42%-át) követték el az Európai Unió területén, helyiértékük a EU terrorfenyegetettségében mégis jelentősnek tekinthető. Ugyanis miközben az összes uniós merényletnek csak a 0,8%-át tették ki az öngyilkos támadások (30), 2000 és 2019 között ezekhez kapcsolódott a halálos áldozatok 28,5 (257), a sebesült áldozatoknak pedig 26,8%-a (1624), s az áldozatok aránya akkor is 25%, illetve 26% fölötti marad, ha nem számítjuk hozzájuk az öngyilkos merényletekben meghalt (35), illetve megsebesült (4) terroristákat. Vagyis az a terrorcselekmények áldozatainak több mint egynegyede öngyilkos támadás áldozata volt az Unióban. Ezek a mutatók ráadásul úgy alakultak ki, hogy a 30 öngyilkos merényletből csak 27 volt sikeres.

Miként a 18. számú ábránkon is látható, öngyilkos merényletet 2000 és 2019 között 11 EU-tagállamban hajtottak végre a GTD adatbázisa szerint: a legtöbbet Franciaországban (9) és Nagy-Britanniában (8), ezt követően Belgiumban (3), Hollandiában (2) és Spanyolországban (2), míg a fennmaradó hat országra egy-egy merénylet jutott. Amennyiben csak a sikeres merényleteket vesszük figyelembe, úgy Nagy-Britannia kerül az első helyre, Spanyolországgal pedig hétre növekszik az egy merényletes országok száma.⁴⁴

⁴² Ebből 24 halálos és 430 sebesült áldozat az ETA 64 gépkocsival végrehajtott robbantásaiban halt, illetve sebesült meg.

⁴³ Lásd erről: RÉPÁSI Krisztián: [Az ETA bukásához vezető út és az európai szeparatista terrorizmus hanyatlása](#), Nemzet és Biztonság, 2018/1, 44–64.

⁴⁴ A két sikertelen franciaországi merénylet egyike a „cipőbombás” Richard C. Reid esete, aki 2001. december 22-én a cipőjébe rejtett bombával próbálta felrobbantani az American Airlines Párizsból Miami-ba tartó járatát, amit a személyzetnek az utasok segítségével sikerült megakadályoznia. A másik a 2017. június 19-ei merényletkísérlet volt, amikor a felfegyverzett Adam Djaziri személyautóval szándékosan behajtott egy rendőrségi furgonba a párizsi Champs-Élysées sugárúton. Mivel a támadó gépkocsijában egy gázpalackot, egy gépkarabélyt és több más lőfegyvert is találtak, illetve egy levelet is hátrahagyott, amiben hűséget fogadott az Iraki és Levantei Iszlám Állam (ISIL) nevű terrorszervezetnek, a hatóságok arra a következtetésre jutottak, hogy az ütközés következtében meghalt Djaziri öngyilkos merényletet akart elkövetni. A spanyol sikertelen eset is egy ramming-támadás volt: 2014. december 19-én a 37 éves Daniel Pérez Berlanga egy gázpalackokkal megrakott autójával belerohant a spanyol kormányzó Néppárt madridi székházába, de az általa összeállított bomba nem robbant fel. Ezekről lásd: Avraham JAGER: [The “Shoe Bomber” Richard Reid – His Radicalization Explained](#), [online], 2018. február. Forrás: ict.org.il [2021. 05. 12.]; Jean-Michel DÉCUGIS, Nicolas GOINARD,

18. ábra: Az öngyilkos merényletek és áldozataik az Európai Unióban 2000-2019 között

A sikeres franciaországi öngyilkos merényletek között ott találjuk a 2015. november 13-i párizsi merényletsorozat öt helyszínét (a Stade de France három helyszínét, a Comptoir Voltaire kávézót és Bataclan koncerttermet), továbbá két, 2019 márciusában és júniusában – a normandiai Conde-sur-Sarthe-i börtönben,⁴⁵ illetve a Bretagne-i Brestben egy mecset előtt – elkövetett merényletet.⁴⁶ Nagy-Britanniában a 2005. július 7-i londoni robbantássorozat, a 2017. májusi manchesteri bombatámadás, illetve a már szintén említett 2017. júliusi London Bridge-i merénylet mellett két további fegyveres támadást tart nyilván a GTD öngyilkos merényletként: a 2007. június 30-ai a glasgow-i repülőtér elleni ramming-támadást,⁴⁷ illetve a 2019. november 29-ei londoni Fishmongers' Hall-i késeléses támadást.⁴⁸ Belgiumban, a 2016. március 22-ei összehangolt két robbantásos merénylet mellett, 2017. június 20-án egy Oussama Zariouh nevű ISIL-szimpatizáns próbált meg felrobbantani egy robbanóanyaggal teli bőröndöt a brüsszeli központi pályaudvaron, a robbanás azonban nem követelt áldozatokat, a merényletet pedig lelőtték.⁴⁹ 2018. augusztusában két öngyilkos merényletet is elkövettek Hollandiában: 22-én egy ramming-bombatámadást Bemmelben,⁵⁰ 31-én pedig egy késeléses támadást Amszterdam központi pályaudvarán.⁵¹ Spanyolországban a 2017. augusztusi barcelonai stratégiai terrortámadáshoz kapcsolódó cambrils merényletet minősítették

Éric PELLETIER: [Attaque des Champs-Élysées: le «double jeu» d'Adam Lotfi Djaziri](#), [online], 2017. 06. 21. Forrás: leparisien.fr [2021. 05. 12.]; [Attack on ruling party HQ targeted 'all politicians'](#), [online], 2014. 12. 19. Forrás: thelocal.es [2021. 05. 12.]

⁴⁵ Inmate Michaël Chiolo wounds guards at France's Condé-sur-Sarthe prison, [online], 2019. 03. 05. Forrás: bbc.com [2021. 05. 12.]

⁴⁶ Rachid BARBOUCH: [Karl Foyer: Le terroriste de Brest](#), [online], 2019. 06. 28. Forrás: mediapart.fr [2021. 05. 12.]

⁴⁷ Tíz éve volt a glasgow-i terrortámadás, [online], 2017. 06. 30. Forrás: vs.hu [2021. 05. 12.]

⁴⁸ Fishmongers' Hall attack: Prison boss tricked by Usman Khan, inquest hears, [online], 2021. 04. 29. Forrás: bbc.com [2021. 05. 12.]

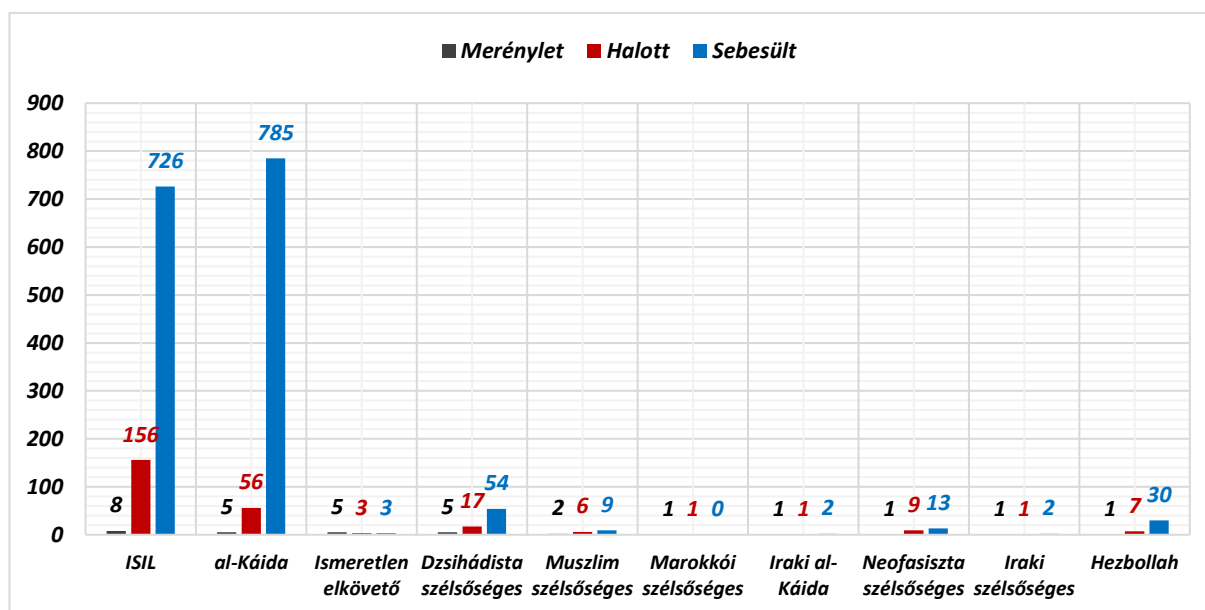
⁴⁹ Bruno WATERFIELD: [Foiled Brussels bomber Oussama Zariouh was an Isis sympathiser](#), [online], 2017. 06. 22. Forrás: thetimes.co.uk [2021. 05. 12.]

⁵⁰ Emma BROWN: [Attack on the town hall in Lingewaard: Car drives into building with gas bottles](#), [online], 2018. 08. 22. Forrás: dutchreview.com [2021. 05. 12.]

⁵¹ [Amsterdam attack: Jihadist knifeman shot in nine seconds](#), [online], 2018. 09. 05. Forrás: bbc.com [2021. 05. 12.]

a hatóságok öngyilkos jellegűnek.⁵² Míg a bulgáriai Burgaszban, olaszországi Bresciában és a svéd fővárosban szélsőséges iszlamisták,⁵³ a csehországi Ceské Velenicében és Berlinben ismeretlen elkövetők,⁵⁴ a finnországi Tuusulában neofasiszta szélsőséges hajtott végre öngyilkos támadást.⁵⁵

Az Európai Unió területén végrehajtott vagy megkísérelt öngyilkos merényletek 80%-át iszlamista szélsőségesek követték el, s támadásaik 245 halálos és 1608 sebesült áldozatot követeltek. Ez utóbbiak az öngyilkos merényletekben meghaltak 95%-át, a megsebesülteknek pedig 99%-át jelentették.⁵⁶ Miként az a 19. számú ábránkon is látható, a GTD adatai szerint az Unió területén az Iraki és Levantei Iszlám Állam (ISIL), az al-Káida, a muszlim szélsőségesek és Hezbollah támadásai követelték a legtöbb áldozatot. Fontos azonban jelezni, hogy az ismeretlen kategóriába került elkövetők az Unió területén nem szélsőséges iszlamisták voltak, vagyis bár az öngyilkos merénylet az EU-ban is mindenekelőtt a szélsőséges iszlamistákra jellemző merénylettípus, de nem kizárólag csak általuk alkalmazott. (19. számú ábra)

19. ábra: Az öngyilkos merényletek elkövetői és áldozataik az Európai Unióban 2000–2019 között⁵⁷

(Létesítmények és infrastruktúra elleni támadás) Az általunk vizsgált időszak második leggyakoribb támadástípusa a létesítmények és infrastruktúra elleni támadás volt. Az Európai Unió területén 1028 ilyen támadást hajtottak végre, ennek 68%-át Nagy-Britanniában, Görögországban és Németországban, a fennmaradókat pedig további 18 tagállamban. E támadástípus két fontos jellemzője: az alacsony áldozatszám (az említett támadások mindössze 3 halálos és 73 sebesült áldozatot követeltek), illetve az igen magas sikerességi mutató (95%). Az infrastruktúra elleni támadások 94%-át gyújtogatással, illetve benzin vagy alkohol tartalmú gyújtóbombákkal hajtották végre, 64%-ukat ismeretlen elkövetők. A legtöbb ilyen támadásra 2009-ben, illetve 2015 és 2017 között került sor, ezekben az években számuk meghaladta a százat. Az elkövetők célpontjai között a magánszemélyek és tulajdonaik (328), az üzleti világ képviselőinek tulajdona (210), kormányzati és diplomáciai intézmények (178), vallási létesítmények (139), illetve rendőrségi célpontok (74) voltak a leggyakoribbak, de érték támadások a szállítási/közlekedési eszközöket, a

⁵² TÁLAS Péter, SZENTE-VARGA Mónika: [A 2017. augusztusi spanyolországi terrortámadásokról](#), SVKK Elemzések 2017/18, [online], 2017. 08. 21. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]

⁵³ [Explosion at Italian McDonald's investigated](#), [online], 2004. 03. 29. Forrás: irishtimes.com [2021. 05. 12.]; [Stockholm suspect Taimour Abdulwahab al-Abdaly profiled](#), [online], 2010. 12. 13. Forrás: bbc.com [2021. 05. 12.]

⁵⁴ Jana Hošková: [Terror or Clickbait?](#), [online], 2019. 06. 03. Forrás: medium.com [2021. 05. 12.]; [Berlin SPD crash attributed to suicide intent](#), [online], 2017. 12. 25. Forrás: dw.com [2021. 05. 12.]

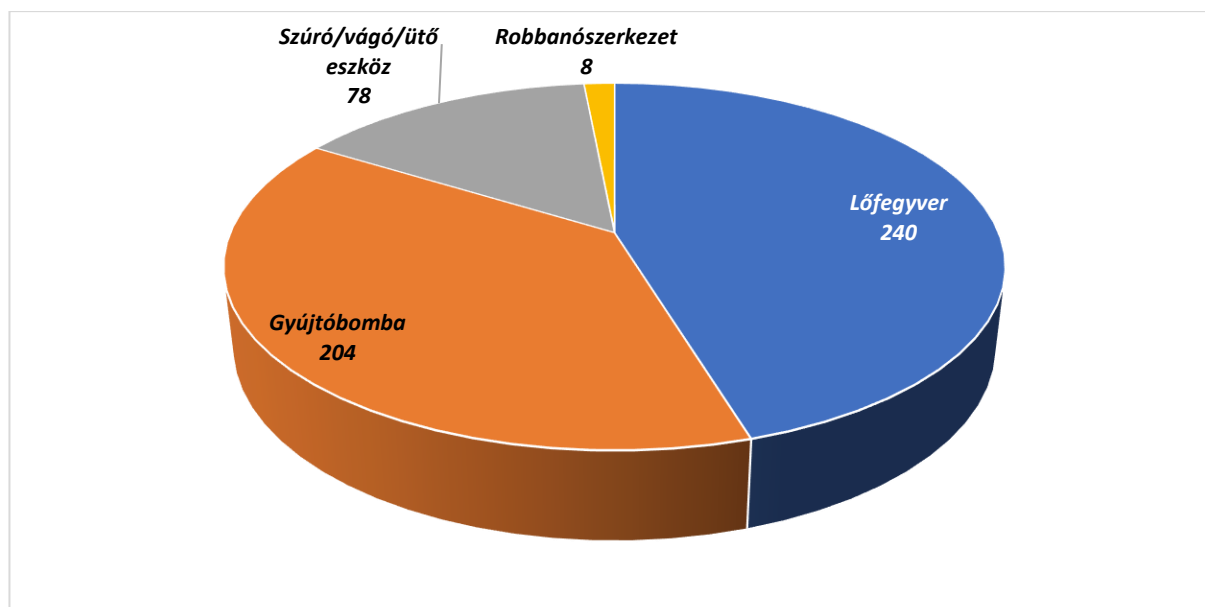
⁵⁵ [Man kills eight at Finnish school](#), [online], 2007. 11. 07. Forrás: bbc.co.uk [2021. 05. 12.]

⁵⁶ A GTD adatai szerint a világban az iszlamisták által végrehajtott öngyilkos merényletek aránya 65%, az ezekben meghaltak vagy megsebesültek pedig a 77%-át tették ki az összes öngyilkos merénylet áldozatainak 2000 és 2019 között.

⁵⁷ Az ábrán látható elkövetői kategóriákat a GTD állította fel.

tájékoztatás és média, illetve a telekommunikáció létesítményeit is, sőt néhány esetben az oktatási intézmények, az NGO-k és a katonaság létesítményeit, illetve közműveket is. A GTD adatbázisa például 53 mecset, 45 templom és 15 zsinagóga ellen elkövetett infrastruktúra elleni támadást tart nyilván a 2000 és 2019 közötti időszakra vonatkozóan. A létesítmények és infrastruktúra elleni támadások egyik halálos áldozata is egy mecset elleni támadáshoz kötődik. 2012. márciusában egy szunnita férfi gyújtóbombát dobott a brüsszeli al-Rida mecset épületére, s tűz miatt keletkezett füstben a mecset 46 éves imámja, Abdallah Dadou megfulladt.⁵⁸ A másik két áldozatot viszont a 2009. februárjában elkövetett tatárszentgyörgyi romagyilkosságokhoz kapcsolja az adatbázis, amelyet magántulajdon elleni terrortámadásként tart nyilván.

(Fegyveres támadás) Bár a fegyveres támadás a merényletek számát tekintve csak a harmadik leggyakoribb támadástípus volt 2000 és 2019 között az Európai Unió területén, de áldozatszámai miatt a második helyre is sorolható, hiszen az 530 fegyveres támadás (melyek 73%-a volt sikeres) 300 halálos és 1121 sebesült áldozatot követelt. Ennek fő oka – miként a bombatámadások esetében is –, hogy a stratégiai jellegű terrortámadások közül többet is ezzel a támadástípussal követtek el. Ezek közé tartozott a 2015. november 11-ei párizsi merényletsorozat három helyszíne (a Le Carillon és a Le Petit Cambodge éttermek a francia főváros 10. kerületében, a Cafe Bonne Biere és a La Belle Equipe bár terasza a 11. kerületben), a 2016. július 14-ei nizzai teherautóval és lőfegyverrel elkövetett terrortámadás, a 2016. július 22-ei müncheni merénylet, illetve a már többször is említett London Bridge-i és Borough High Street-i támadás is. Ezekben a merényletekben 147 ember halt és 584 sebesült meg, vagyis a fegyveres támadások összes áldozatának gyakorlatilag a fele. Ilyen típusú támadásokat 17 tagállamban hajtottak végre, a legtöbbet Nagy-Britanniában (263), illetve Franciaországban (56), Németországban (56), Görögországban (56) és Spanyolországban (28). A halálos áldozatok szempontjából Franciaország (159), Nagy-Britannia (52), Németország (29), Spanyolország (13) és Finnország (12), a sebesült áldozatok tekintetében pedig Franciaország (583), Nagy-Britannia (284), Németország (83), Finnország (33) és Görögország (30) a sorrendje a leginkább fenyegetett országoknak, amelyekre a merényletek és az áldozatok 87-90%-a esett.

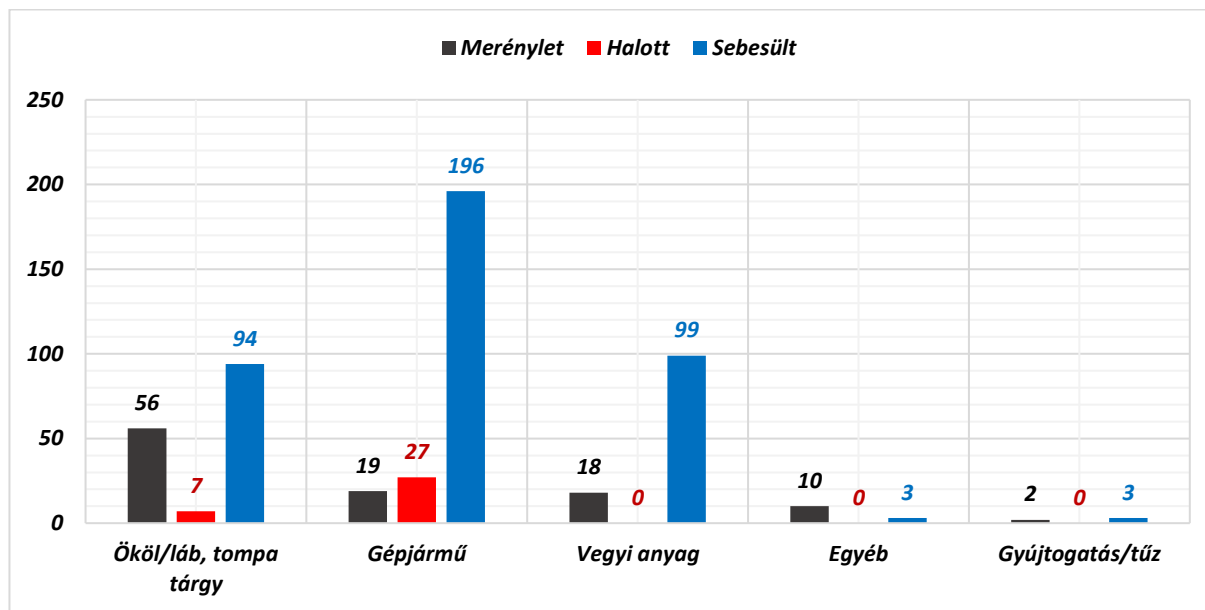
20. ábra: A fegyveres támadások eszközei az Európai Unióban 2000–2019 között

A vizsgált időszak első 15 évében évente átlagosan 14 fegyveres támadást követtek el az EU területén (2002 és 2008 között számuk 10 alatt maradt), s ezt a mutatót az utolsó öt év igen magas (64) átlagos merényletszáma növelte 22-re az időszak egészét tekintve. Az áldozatok számának alakulása is hasonló dinamikát mutatott, csak itt egy rövidebb időszak volt kiemelkedő: a fegyveres támadásokban meghaltak

⁵⁸ Ferry BIEDERMANN: [Mosque attack linked to Syria strife](#), [online], 2012. 03. 14. Forrás: thenationalnews.com [2021. 05. 15.]

65, a sebesülteknek pedig 73%-a a 2015–2017 közötti három évben vált áldozattá. Az ilyen merényletekhez használt eszközöket külön ábrán foglaltuk össze. (20. számú ábra) Bár a legtöbb merényletet ennél a támadástípusnál is az ismeretlen elkövetők hajtották végre, a leghatékonyabban a szélsőséges iszlamisták alkalmazták: miközben a merényleteknek mindössze 12%-a kapcsolódott hozzájuk, a halottak 70, a sebesülteknek pedig 65%-a.

(Fegyver nélküli támadás) A 2000 és 2019 között húsz évben 105 fegyver nélküli támadásra került sor az EU 13 tagállamában. A nem fegyveres támadások túlnyomó többsége egyének vagy csoportok által, fegyvernek nem minősülő tárgyakkal (pl. gépjármű, baseball-ütő, kalapács), vegyi anyagokkal, illetve pusztán kézzel/lábbal történő, gyakorlatilag veréssel végrehajtott támadásokat jelentettek. Az ilyen támadások 34 halálos és 395 sebesült áldozatot követeltek a vizsgált időszakban. Míg az előbbieknél több mint 79%-a, az utóbbiaknak csaknem 50%-a a gépjárművekkel végrehajtott, ún. ramming-merényletekhez kapcsolódott,⁵⁹ közöttük is elsősorban a 2014. decemberi dijoni,⁶⁰ a 2016. decemberi berlini,⁶¹ a 2017. júniusi londoni (Finsbury Park)⁶², illetve az ugyanezen év augusztusában végrehajtott barcelonai támadáshoz. A sebesült áldozatok további mintegy 25%-áért az olyan vegyi anyagokkal elkövetett támadások voltak felelősek, mint a brüsszeli nagykövetségek elleni fenarzin-klorid- és hidrazintartalmú levelekkel elkövetett 2003. júniusi merényletsorozat,⁶³ vagy a korábban már említett 2003. őszi olaszországi ivóvíz-mérgezés és a 2008. júniusi brnoi szélsőjobb-dali könnygázos támadás. Érdekes azonban jelezni, hogy halálos áldozatokat csak négy országban – Spanyolországban (14), Németországban (12), Nagy-Britanniában (5) és Franciaországban (3) – követeltek a fegyver nélküli támadások. Az ilyen támadások száma 2003-ban, 2008-ban és a 2014–2019 közötti években haladta meg a két évtizedes időszak éves átlagát (5), vagyis tendenciájában egyértelmű növekedést mutatott. A nem fegyveres támadások eszközeit is külön ábrán foglaltuk össze. (21. számú ábra)

21. ábra: A fegyver nélküli támadások eszközei az Európai Unióban 2000–2019 között

(Gyilkosság) Az általunk vizsgált időszakban a gyilkosság volt az egyetlen olyan terrortámadás típus, amelynek esetei körében többségben voltak a sikertelen merényletek. Az Európai Unió 16 tagállamában feljegyzett 87 ilyen típusú merényletkísérletből ugyanis csupán 42 támadást minősített sikeresnek a GTD.

⁵⁹ Ezekről lásd: RÁCZ András, BRESTYÁNSZKI Flóra: [A gépjárművel végrehajtott, ramming típusú terrortámadásokról és a védekezés lehetőségeiről](#), SVKK Elemzések 2017/15, [online], 2017. 07. 23. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 04. 02.]

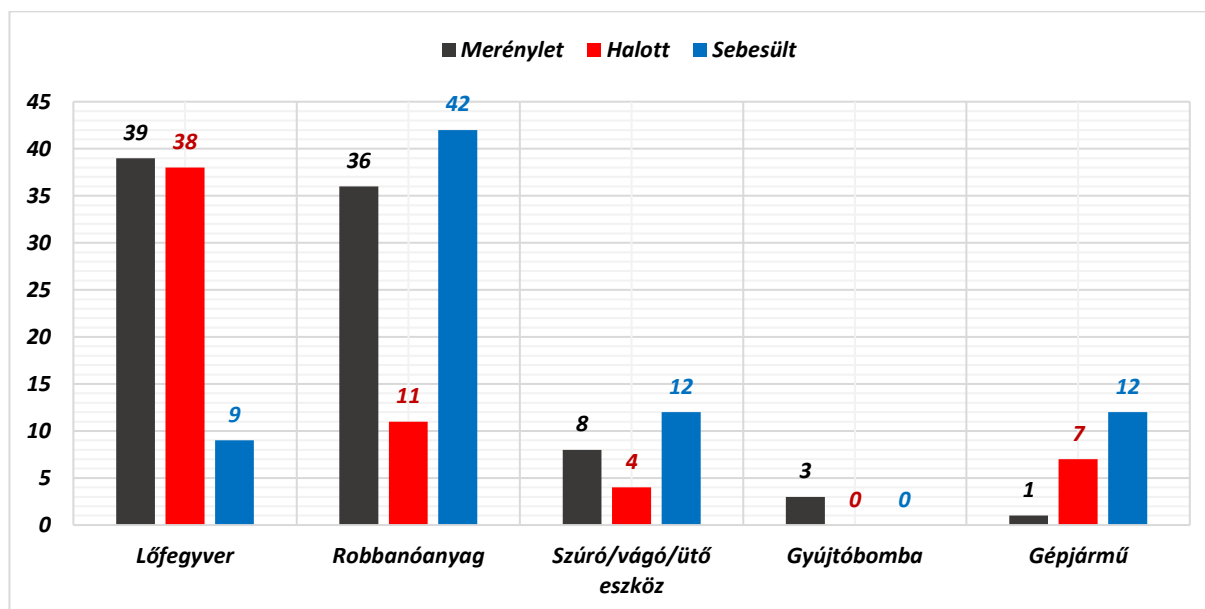
⁶⁰ [France Dijon: Driver targets city pedestrians](#), [online], 2014. 12. 22. Forrás: bbc.com [2021. 05. 12.]

⁶¹ [Terrortámadás Berlinben: ezt lehet tudni a merényletről](#), [online], 2016. 12. 20. Forrás: origo.hu [2021. 05. 12.]

⁶² Kevin RAWLINSON: [Darren Osborne jailed for life for Finsbury Park terrorist attack](#), [online], 2018. 02. 02. Forrás: theguardian.com [2021. 05. 12.]

⁶³ [Belgium finds nerve gas ingredient in letters](#), [online], 2003. 06. 05. Forrás: chinadaily.com.cn [2021. 05. 12.]

Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy 6 tagállamban egyetlen áldozata sem volt a kiemelkedő személyek (pl. politikusok, magas rangú katonatisztek, kormánytisztviselők, hírességek stb.) megölését célul tűző támadásoknak, így a 60 halálos áldozaton tíz, a 75 sebesült áldozaton pedig nyolc ország merényletei osztoztak. A legtöbb terrorista gyilkosságot Spanyolországban követték el, ahol a támadások 91%-a volt sikeres. A 25 spanyolországi halott közül 24 az ETA baszk terrorszervezet támadásainak esett áldozatul, s közülük az egyik legismertebb a spanyol Néppárt (PP) aragóniai elnöke, Manuel Giménez Abad volt, akit 2001. május 6-án lőttek agyon Zaragozában.⁶⁴ A halálos áldozatok számát figyelembe véve Spanyolországot Nagy-Britannia (9) és Hollandia (9) követi. Bár utóbbiban csupán 3 támadást hajtottak végre, közülük azonban – áldozataik miatt – kettőnek is igen jelentős nemzetközi visszhangja volt. 2002. május 6-án ugyanis Pim Fortuyn szélsőjobb-dali politikus, 2004. november 2-án pedig Theo van Gogh filmrendező vesztette életét terrortámadás során.⁶⁵ Nagy-Britannia esetében Jo Cox munkáspárti képviselő 2016. június 16-ai meggyilkolása váltott ki széleskörű nemzetközi médiavisszhangot.⁶⁶ Ehhez a támadástípushoz tartozott a máltai Daphne Caruana Galizia oknyomozó újságíró 2017. október 16-ai felrobbantása,⁶⁷ illetve a szintén újságíró Jan Kuciaknak és menyasszonyának 2018. február 21-ei meggyilkolása Szlovákiában.⁶⁸ A merényletek eszközeit ez esetben is külön ábrán foglaltuk össze (22. számú ábra), amelyen jól látható, hogy a legtöbb gyilkosságot lőfegyverrel követték el, a legtöbb sebesültet pedig a robbantásos támadások követelték (ráadásul úgy, hogy az utóbbiak közülük csak minden ötödik volt sikeres).

22. ábra: A terrorista gyilkosságok eszközei az Európai Unióban 2000–2019 között

Fontos azonban jeleznünk, hogy a több esetben a sikertelen gyilkossági kísérleteknek is voltak áldozatai: 2009. május 1-jén például hollandiai Apeldornban 7 ember halt és 12 sebesült meg, amikor egy férfi nagy sebességgel behajtott a királyi család részvételével rendezett hagyományos ünnepi felvonulás nézőinek egy csoportjába.⁶⁹ 2015. október 17-én Kölnben egy migránsellenes szélsőséges támadó késsel megsebesítette Henriette Reker menekültügyi, független polgármesterjelöltet, s a támadásban további

⁶⁴ Spanish politician shot dead in suspected ETA attack, [online], 2001. 05. 06. Forrás: rte.ie [2021. 05. 12.]

⁶⁵ Agyonlőtték a holland szélsőjobb vezérét, [online], 2002. 05. 06. Forrás: index.hu [2021. 05. 12.]; TAMÁS Bence Gáspár: Sokkolta a hollandokat a Van Gogh-gyilkosság, [online] 2004. 11. 06. Forrás: index.hu [2021. 05. 12.]

⁶⁶ Bolcsó Dániel, Kovács M. Dávid: Meghalt a meglőtt és megkéselt brit képviselő, [online] 2016. 06. 16. Forrás: index.hu [2021. 05. 12.]

⁶⁷ D. Kovács Ildikó: „Bárhova nézel, csalókat látsz” – így ölték meg a máltai újságírónőt, [online], 2021. 01. 30. Forrás: 24.hu [2021. 05. 12.]

⁶⁸ Három éve történt a gyilkosság, amely megváltoztatta egész Szlovákiát, [online], 2021. 02. 21. Forrás: parameter.sk [2021. 05. 12.]

⁶⁹ GERGELY Márton: Öngyilkos merénylet lett a holland királynő elleni támadás, [online], 2009. 05. 01. Forrás: nol.hu [2021. 05. 12.]

négy másik személy is megsérült.⁷⁰ Bár a terrorista gyilkosságok száma 2010 után hullámszerűen növekedett (2010 – 4, 2013 – 6, 2017 – 11), de sem a merényletek, sem pedig az áldozatok száma nem érte el a kiinduló 2000-es év szintjét.

A fennmaradó három merénylettípus – az eltérítés, a túszejtés és az emberrablás – olyan ritkán fordult elő a 2000 és 2019 közötti időszakban, hogy nem tartjuk indokoltnak tárgyalásukat olyan részletességgel, mint azt az eddig bemutatott merénylettípusokkal tettük. (16. számú ábra) Helyette csupán a legfontosabb jellegzetességeikre hívjuk fel a figyelmet.

Így az **eltérítések** kapcsán arra, hogy ezek – szemben a hagyományos értelmezéssel – nem repülőgépek, hanem gépjárművek feletti irányítás megszerzését jelentették, vagy azok tönkretétele, vagy intézmények elleni támadáshoz való felhasználásuk érdekében. Ilyen támadásokra a legnagyobb számban Nagy-Britanniában került sor (a 23 támadásból 18-at itt követtek el), azonban halálos áldozatokat csak másik négy országban – Svédországban, Spanyolországban, Franciaország és Németországban – követeltek. Ez utóbbiak közül valamennyit szélsőséges iszlamisták követtek el, míg a brit merényleteknek az ír szeparatisták vagy ismeretlenek voltak az elkövetői. A legtöbb áldozatot eredményező, így a legnagyobb médiavisszhangot kiváltó ilyen merényletre Stockholmban került sor, ahol 2018. április 7-én egy olyan 39 éves üzbég ISIL-szimpatizáns férfi kerített hatalmában egy teherautót és hajtott egy sétáló-utca gyalogosai közé, akinek a svéd hatóságok elutasították a menedékkérelmét. A támadás következtében 5 ember halt meg, 14 pedig megsebesült.⁷¹

A **túszejtések** magas áldozatszámú (125 halott, 271 sebesült) kapcsán elsősorban azt kell látnunk, hogy 2000 és 2019 között két stratégiai merényletet is ezzel a módszerrel hajtottak végre: egyrészt a Charlie Hebdo satirikus hetilap szerkesztősége ellen elkövetett 2015. januári támadást, másrészt a Batalcan koncertterem elleni novemberi merényletet is, ugyanabban az évben. Ráadásul 2015 januárjában további két franciaországi túszejtés is kapcsolódott a Charlie Hebdo elleni merényletkezhez. Az egyiket a satirikus hetilap szerkesztősége elleni merényletet elkövető Kouachi testvérpár, míg a másikat Amedy Coulibaly követte el, a Kouachi testvérek szabadon engedését követelve.⁷²

Végül az **emberrablások** kapcsán azt tartjuk fontosnak kiemelni, hogy bár ennek a halálos áldozatai egy iszlamista szélsőséges által végrehajtott 2018. októberi görögországi akcióhoz kapcsolódnak, a merénylettípus elsősorban a szeparatista terrorizmust képviselő baszk és ír csoportokra voltak jellemzőek.

A GTD által az **ismeretlen** kategóriába sorolt 17 merénylet közül, 7 különböző intézmények irodáinak és rendezvényeinek, 6 különböző személyeknek, 3 pedig magán lakóházaknak a megtámadását jelentette, főleg Görögországban (11) és Nagy-Britanniában (4), illetve egy-egy alkalommal Németországban és Spanyolországban. A jóllehet a hatóságok szinte minden esetben megjelölték a feltételezett elkövetőket, az elkövetés körülményeire vonatkozóan ahhoz nem adtak elég információt, hogy a GTD egyértelműen besorolhassa az eseményeket az adatbázisában szereplő kategóriák közé.

Összegzés

A 2000 és 2019 közötti húsz esztendőben az Európai Unió a merényletek és ezek halálos áldozatainak száma szempontjából a kevésbé, a sebesült áldozatok száma alapján pedig a világ terrorizmus által mérsékelten fenyegetett térségei közé tartozott. Itt volt a legmagasabb a sikertelen merényletek aránya (25%), s meglepően alacsony volt (21%) az áldozatokkal járó terrorista támadások aránya is. Ez utóbbi kapcsán fontos látnunk, hogy a támadások többségének nem volt célja emberi életek kioltása. A létesítmény- és infrastruktúra elleni támadások mellett különösen szembeszökő ez a bombatámadások esetében, melyeknek mindegy harmada – az elkövetés körülményei alapján – ún. szimbolikus terrortámadásnak volt tekinthető, aminek fő célja a politikai elégedetlenség erőszakos, de jelképes kifejezése.

Az áldozatok számának szempontjából döntően az ún. stratégiai jellegű terrortámadások szabták meg az EU terrorfenyegetettségének dinamizmusát, ezek pedig öt évre koncentráálódtak a két évtized során (2004–2005, 2015–2017), s csupán öt tagállamot érintettek (Franciaország, Spanyolország, Nagy-Britannia, Belgium, Németország). E támadások hatékonyságát növelték az öngyilkos merényletek, amelyeket az EU-ban is elsősorban az iszlamista terroristák alkalmaztak, de ilyen merényleteket nem kizárólag ők

⁷⁰ MÁZSÁR Tamás: [14 év börtönt kapott a kölni polgármester támadója](#), [online], 2016. 07. 01. Forrás: 24.hu [2021. 05. 12.]

⁷¹ [Stockholm truck attack: Who is Rakhmat Akilov?](#), [online], 2018. 06. 07. Forrás: bbc.com [2021. 05. 12.]

⁷² [Paris attacks: Suspects' profiles](#), [online], 2015. 01. 12. Forrás: bbc.com [2021. 05. 12.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/11

követtek el. Miközben az iszlamista merényletek száma és aránya rendkívül alacsony volt (3,9%) az Európai Unióban, ezekhez kapcsolódott az áldozatok mintegy háromnegyede (a halálos áldozatok 77,5%-a, a sebesült áldozatok 73%-a)

Az Európai Unió kibővülésének nem volt hatása az EU egészének terrorfenyegetettségére, s az Unió kelet-közép-európai térsége a világ egyik legkevésbé terrorfenyegetett régiója volt 2000 és 2019 között.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/11

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Árva János, Csiki Varga Tamás

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019- : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Tálas Péter, 2021

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2021